تدقیقات تاریخیه‌دن

مشروطیت عثمانیه‌نك كنج محررلرینه

عثمانلی مشاهیر محرریندن

كتاب

١

كمال رئیس
و
بابا اوروج

محرری :

علی رضا سیفی

فیاتی ٣ غروشدر

سهاء مطبعه‌سی

درسعادت — قاسم پاشا

سنه

١٣٢٥

تدقیقات تاریخیه‌دن

مشروطیت عثمانیه‌نك كنج بحریه‌لیلرینه

عثمانلی مشاهیر بحریونی

۱

كمال رئیس وبابا اوروج

محرری :

علی رضا سیفی

۱۳۱۴ ، شباط ، قاسم پاشا

سهام مطبعه‌سی

درسعادت — قاسم پاشا

سنه

۱۳۲۵

عثمانلی مشاهیر بحریونی

۱

کمال رئیس

عثمانلیلرك مدار افتخاری اولان الك مشهور ومقتدر آمیرالاردن بری‌ده کمال رئیسدر : بوذات سلطان بایزید ثانی امرای بحریه‌سندن ولوب بودورده عثمانلی اردولرینك ماضی‌یه نسبةً حدودلرده کوستردیکی بعض مرتبه عدم فعالیتی دکزده دشمنلریمزه قارشی احراز ایله‌دیکی قانلی ، شانلی غلبات متعدده ایله تلافی ایله‌مشدر .

بو مجاهد عالیشانك عثمانلی سنجاغنی اندلس صولرنده ، وندیك اوکلرنده غالبانه تموج ایتدیردیکی زمانلرده ترك کمیجیلری هنوز سلطان سلیمان

قانونی زماننده‌کی درجهٔ تکمله واصل اولمامش ، عثمانلی سفائن حربیه‌سی‌ده چارپشمغه مجبور اولدیغی (وندیك) ، (جنوا) ، (اسپانیا) کیلری قدر مکمل ، جسیم برصورتده انشا ، تجهیز وتسلیح اولنمامشدی . فی‌الواقع دها فاتح سلطان محمد زماننده بیله عثمانلی دونماسی وندیکلیلری کمال رزالتله فراره مجبور ایده‌جك درجه‌ده عرض اقتدار ایتمش ایسه‌ده آق دکز روزکارلرینك ایکلتیلرینه قولاقلری یکی آلیشمغه باشلایان کنج عثمانلی کمیجیلرینك وندکلیلر کبی بیك سنه‌دن بری محضا قوهٔ بحریه‌سی یوزندن ابحار معلومه‌یی حکمی آلتنده بولندیران وبحر مهالك انکیزه ، هریکی دوقه‌لرینی نکاحلامق مراسمنی رعایت فوق‌العاده ایله اجرا ایده‌جك درجه‌ده برمربوطیت روحیه وسیاسیه کوسترن اسکی دکز قوردلرینه قارشی دائما تأمین مظفریت ایده‌بیلمه‌سی ایچون کمال رئیس کبی بربهادرده آنك درجه‌سنده حقیقی برملاحه احتیاج وارایدی :

تورکلر بوپرواسز آمیرالك کوك کورولتوسی کبی بلند وعکس انداز قوماندا‌سنی‌دویدقلری وقت « دکزلرك قرالیچه‌سی » عنوان عظمتباریله یاد

ایدیلن وندیك دونمالرینه قارشی کمال مسرت وکسر اولنماز برجسارتله هجومدن هیچ برزمان کری دورمامشلر وهمان هردفعهٔ هجوملرنده شجاعتلرینك مکافاتنی داغ کبی مهیب ومشکل وندیك ، اسپانیول ، وپاپا قالیونلرینك ، پارچه‌لرینك کندی نارین قدرغه‌لری اوکندن یلکن کورك فراری صورتنده اقتطاف ایله‌مشلردر .

ایشته بونك ایچوندرکه : عثمانلی کمیجیلرینك بحق پیری اولمق شرفنی قازانان کمال رئیسی آوروپا مورخلری بارباروس خیرالدین ایله عین سویهٔ اقتدارده عد ایلمکده ، بعضیلری حتی ترجیح ایتمکده‌در .

بوسطرلری یازمقدن مقصد اصلی کمال رئیسك ترجمهٔ حالنه عائد دسترس اوله بیلدیکمز معلوماتی ، عثمانلیلرك بویوك روحلرینه ، بویوك هویتلرینه عائد هرشیٔ برعطش آتشین حمیتله اوکرنمك ایسته‌ین ، عثمانلی ملتنك نظرکاه استفاده‌سنه قویمق اولدیغندن اولا : مشارالیهك مسقط رأسنی ، اوائل حیاتنی ، صورت اشتهارینی سویله‌مك لازم کلیور . یازق که : بواوقدر قولای بروظیفه دکلدر . چو-

نکه : بزم مورخلرمز روح ملی یه ، لازمهٔ مهمهٔ حمیته عائد هرخصوصده کوسترمش اولدقلری او-مشئوم طور لاقیدی‌یی بومهم جهتده دخی ارائه دن بالطبع چکنمه‌مشلر ، بحق مدارافتخارمز اولان بوامیرالمزك ترجمهٔ حالی حقنده دوغری اوله‌رق بش اون سطرلق برشیٔ یازمامشلردر .

قارئلرمز « دوغرو اوله‌رق بش اون سطر » دید-یکمزه دقت بیورسونلر ؛ چونکه وقایع نویسان سالفه‌نك یازمق معرفتنی کوستردیکی برایکی سطر دخی حقیقتك تظاهرینه دکل ، بالعکس جنایت درجه‌سنه وارمق لازم کلن برجهل ایله قوجه کمال رئیسك تحریف کلیٔ ماهیتنه، انکار ملیتنه‌دایانیور !

مورخین قدیمه‌نك بویك فنا وشایان عفواولما-یان قباحتلری مورخین اخیره‌مزی‌ده برکشمکش راختلاف ایچنده براقشدر .

ضابطان‌مقتدرهٔ بحریه‌مزدن‌شکری بك افندینك ونطقی قپودانك یازدقلری بحریه تاریخنده دخی کمال رئیسك تاریخ تولدی موجود دکلدر ؛ لکن بو نقصان قیدسزلق‌یوزندن دکل ، بلکه بومشکلك حلی ایچون برچوق تاریخلر قاریشدیرلدیغی حالده

ممکن اوله‌مامسندن ایلرو کلمشدر . حل مشکل ایچون بو محرر عاجز طرفندن اختیار ایدیلن کلفتلر دخی بوشه کیتمش ایدی . انجق بو تدقیقات و تحریات اثناسنده شمدی یه قدر مورخلرمزك نظر تدقیقندن قاچمش اولان بعض حقایق تاریخیه‌یه دسترس اولدم که : بو نلری صره‌سی ایله قارئینه عرض ایده‌جکم : معلم فضیلتمندم شکری افندی کمال رئیسه دائر موجود اولان بوتون معلوماتی « اسفار بحریهٔ عثمانیه » سنده جمع ایتمش اولدیغندن اولا اوسطرلری بورایه نقل ایله رئیس مشار الیهه عائد عثمانلی ملتنك حاصلهٔ اطلاعی نه اولدیغنی آکلایه‌لم :

« کمال رئیس اوائل حالنده قپودان دریا کوریکو سنان پاشانك کوله‌سی اولوب دها کوچوك یاشنده ایکن پاشای مشار الیه طرفندن سرای همایونه تقدیم اولنمش ومنظور حضرت پادشاهی اولدقده حسن وجمالده یکتا برنورسیده نهال اولماسی حسن توجه حضرت شهریاری‌یی جلب ایده‌رك برلطف مخصوص فوق العاده اولمق اوزره اسمی طرف شاهانه‌دن کمال تسمیه اولنمش واندرون همایونده تحصیل تربیه‌سنه اعتنا اولنماسی دخی تنبیهات آکیدهٔ

حضرت پادشاهی اقتضای عالیسندن بولنمش اولمغله
موما الیه آز زمان ایچنده حسـن وجمالی قدرده
کسـب عرفان وکمال ایده‌رك الحق بر کوهر فرید
واکمل ولدیغی حالده ترسانهٔ عامره‌یه چراغ بیو-
رلمشدر . بوطریقده دخی جزئی برمدت ظرفنده
کسب مهارت وترقی ایده‌رك زمرهٔ قپودانانه داخل
وکیده‌رك بالاستحقاق آمراللق رتبه‌سنه قدر واصل
اولمشدر . دونمای همایونده آمیراللق ایله اشتهاری
۱٤۸۳ سنهٔ میلادیه‌سندن اعتباراً اولوب هر نه قدر
قدری قپودان دریالق موقع معلاسنه قدر کندیسنی
سـوق ایتمه‌مش ایسـه‌ده حد ذاتنده لیاقت فوق
العاده اصحابندن اولماسی وسـیما ذات شـاهانه‌نك
پك زیاده مظهر حسن توجهی بولنماسی جهتلریله
خدمات بحریه‌نك اك دقیقلرنده استخدام اولندیغی
کبی بولندیغی محاربات بحریه‌نك همان کافه‌سـنده
هر نه قدر کندیسندن بویوك رتبه‌یی حائز بر آمیرال
دها بولنمش ایسـه‌ده ینه دونمای همایونك عمومی
قوماندانلغی یدمهارتنه تودیع قلنمش اولماسی جهتیله
شهرتی بر قات دها آرتمشدر .

« بوذاتك محارباتنی یازان برقاج انکلیزمؤرخلری

وندیك واسپانیوللر ومللساٸره علیهنه نائل اولدیغی
بویوك غلبه‌لرك كندیسنه یادكار ابدیسی اولان شان
وشرفی عادتا (سلطان سلیمان قانونی) آمیراللرینك
بیله شهرت غالبانه‌سنه فائق طوتیله بیله‌جك
درجه‌لرده كوسترمكده‌درلر. دعوالرینی اثبات
ایچون دخی سلطان سلیمان دورنده آق دكزده
عثمانلی كمیجیلرینك مهارت بحریه‌لری سلطان بایزید
دورنده‌كی كمیجیلرك اقتدار بحریلرندن قات قات
زیاده اولدیغنی بالاتیان اویله عجمی كمیجیلر ایله
محاربات جسیمه قازانان برذاتك معلم افراد ایله نائل
غلبه وظفر اولان آمیراللردن زیاده مدح وستایشه
مستحق اولدیغنی افاده ایتمكده‌درلر. شو سوزلرك
ردینه دخی امكان یوقدر. شایان تأسفدركه:
بحریونمزك بحق مدار افتخاری اولان بوذاتك
مدفننه، تاریخ وفاتنه، ومدت حیاتنه دائر بریرده
صراحت بوله‌مادق. كوكلمز ایستردیكه: الك
كوچوك خصوصیت حالنه بیله كسب وقوف ایله
زماننده آوروپا دونانمالرینه ایراث دهشت ایله‌مش
اولان شو قهرمان حقنده‌كی معلوماتمزی توسیع

واولو جهله تحریر ایده‌لم . . . . »

اسفار بحریهٔ عثمانیه — شکری بك

(اسفار بحریهٔ عثمانیه) مؤلف مقتدرینك سوزلری ایشته بویله ختام بولیور .

(محاربات بحریهٔ عثمانیه) مؤلفی نطق تپوردان دخی « کمال رئیس پادشاهك برقولی ایدی » سوزی ایله بوکمیجنك اهمیت فوق‌العاده‌سنی تصدیق ایتدکدن صوکره (٨٨٩) سنهٔ هجریه‌سنده دونمای همایونده آمیراللق ایله اشتهار ایتدیکی بخشنده شکری بك افندی ایله همفکر بولنیور .

ایشته بوتاریخه قدر مؤلفین عثمانیه‌نك کمال رئیس حقنده جمع ایده بیلمش اولدقلری معلوماتی بوقاریده قارئلرمزه عرض ایتدك . شیمدی‌ده معلومات وبوندن متحصل مطالعات ذاتیه‌مزه صره کلمش دیمك اولور . اوزون اوزادی‌یه اجرا ایدیلن برچوق تحریاتك نتایجی اولان بومعلومات مؤرخلرمزك نظرندن قاچمش بعض حقائقی شامل اولدقدن باشقه اصل شایان دقت جهتی یوقاریکی ترجمهٔ حالی اساسندن نقض ایله‌یه‌جك برصورتده بولنماسیدر ؛ ایضاح ایده‌لم : —

اولا : عموم مؤرخین « کمال رئیس سنان پاشانك قوله‌سی ایکن سلطان بایزیده تقدیم ایدلمشدر . » دیورلر ؛ بز بونی شدتله‌رد ایدر وبرچوق دلائل ایله رد ایتمکده حقلی اولدیغمزی اثبات ایلرز . بو اثباتمزدن قوجه بحریه‌لینك روح سربازینك دخی شاد اوله‌جغنی سویله‌مکه حاجت یوقدر . مدت حیاتنده فلکه بویون اکمه‌مش ، نه دشمنلرینك ، نه دوستلرینك امرینه دکل قیلنجنه بیله ایوالله ایتمه‌مش اولان دکزلرکبی حر مطلق وفورطنه‌لر قدر جوال وچالاك اولان یکیت رئیسك اسارتدن قورومق ایچون فدای نفس ایتدیکی عثمانلی ملتی ایچنده نام شان آورینه سورولمش بودرت یوز سنه‌لك شائبهٔ لوث اسارتدن قورتولماسی بوتون ملت ایچون‌ده موجب فخرومباهاتدر . سلطان بایزید دورنده کمال رئیسدن صوکره شهرت واقتدار صاحبی ایکی آمیرالمز دها واردرکه : بونلردن بری شهید محترم براق رئیس ، دیکری صاحب سیف وقلم اطلاقنه جداً سزاپیری رئیسدر . پیری رئیس کمال رئیسك اقرباسندن اولوب کندیسنه بوتون محارباتده سلاحداشلق ایتمش ، عثمانلیلق اعداسنه

قارشی پالا صالالایەرق نامىرلانان متین اللری جالدلرله یازی یازەرق اودورده یتیشن عثمانلی امیراللرینك یالکز فضیلت و شجاعتجه دکل علم وعرفانجه دخی رجال اجانبه متفوق بولندیغنی پك پارلاق صورتده اثباته مانع اولەمامشدر . بوذاتك «کتاب البحریه» نام اثر کزین وجسیمی الیوم عثمانلی کتبخانهٔ عرفانی تزیین ایدیور [۱] بوکتاب

---

[۱] کمال رئیسك ترجمهٔ حالنك تحریری اثناسنده بوکتابی بتمله برابر کورمش اولان انکلیز فضلاسندن برذات صورت تحریرده‌کی نفاسته ، پورطولملرك .اشکالك صحتنه مندرجاتك وثوق ووسعتنه قارشی صوك درجه متحیر قالمش ، اودورده انکلترەده بویله براثر وجوده وجوده کتیره‌بیله‌جك بربحریه‌لینك قطعیاً موجود اوله مایه‌جغنی بیان ایتمشدی . حتی اثنای مصاحبه‌ده بوذات دیمش ایدی که : « درتیوز سنه اول برعثمانلی امیرالنك یازمش اولدیغی شواثر شاید شیمدی انکلیزجه‌یه ترجمه اولنه‌رق طبع ایدیله بیلەیدی . بوتون انکلترەده بر استحسان وحیرت شدیده ایقاظ ایدیله‌جك . احتمال اون بیکلرجه نسخه‌سی پك بویوك برسرعتله صاتیله‌جقدی . . بواثر ایله تورك بحریه‌لیلری نه‌قدر افتخار ایلسه‌لر سزا ر . ح

برقاچ سنه‌لر مقدمه قدر بحریهٔ عثمانیه‌ده استخدام ایدلمکده اولدیغی حالده شیمدی المانیاده بولنمقده اولان

سلیس بر عباره ایله محرر اولوب ایچریسنده بوتون بحر سفیدك آطه‌لری ، لیمانلری ، دمیر یرلری ، دو آلنه‌جق مواقع و اکثر مواقعك اهمیت حربیه وسوق الجیشیه‌لری واقفانه بر صورتده تعریف و تعداد ایدلمش واحوال طبیعیه و تاریخیه دخی اونودلمامشدر . مؤلف شجیعی منظوم اولان مقدمهٔ مطوله‌سنده بیلدیرلدیکنه نظراً : حیاتنده کزدیکی ، حرب ایتدیکی یرلر حقنده مطلع اولدیغی معلوماتی متفرقاً یازدیغی حالده نهایت وزیر ابراهیم پاشانك توصیه‌سی ایله (۹۲۷) سنه‌سنده کلیبولیده جمع واتمام ایدوب سلطان سلیمان قانونی‌یه تقدیم ایله‌مشدر .

بو اثر قیمتداری تدقیق ایتدیکم اثناده کمال رئیسك ، مؤرخین عثمانیه ایچون حل ایدلمز بر سر اولوب قالمش اولان تاریخ وفاتی ، مدفنی صورت

(فون هوفه) پاشا دخی کتاب البحریه‌یی نظر حیرت واستحسان ایله کورمش ایدی . موخراً مشار الیهك بو کتابنده‌کی خریطه و پورطلوملرك فطوغرافیلرینی آله‌رق آلنلرنده ملاحظات لازمه اولدیغی حالده المانیاده باصدیرمش اولدیغنه اثر مطبوعی کوره‌رك مطلع اولدم . « عبرت آلهلم ! » دیمکسزین ترك ایدیله‌میه‌جك بحث دکلمی !

— محرر —

وفاتنی اوکرنمك بختیارلغنه نائل اولدم. حتی رئیس شجیع حقنده یوقاریده دیدیکم کبی شیمدی‌یه قدر مؤرخلرمزك ویردیکی معلوماتی جرح ایله‌یه‌جك وثائق اله کچیردم : —

اوت، کمال رئیس اصلا کوله دکل ایدی. رئیسك کوله اوله‌بیلمك ایچون یاسیاهی، یاخود حرب اسراسندن اولماسی ایجاب ایتدیکی وبوندن‌ده بومشهور امیرالمزك تورك اولمادیغی آکلاشیلمه‌سی لازم کله‌جکی جهتله قول مذکوری جرحه اولان موفقیتمزدن دولایی برقات دها ممنونز.

شیمدی «کتاب البحریه» نك کمال رئیسله یان یانه یالا صاللامش اولان اقراباسندن برقهرمانك کمال رئیسك وفاتندن انجق اون سنه صوکره یازمش اولدیغی بو وثیقهٔ مقدسه‌نك برنجی صحیفه‌سنی، کلکز ای قارء، برابر اوقویالم : —

« سبب تألیف کتاب بودرکیم، حضرت پادشاه عالمپناهك آستانهٔ دولت آشیانه ودرسعادت بخشنه طوایف دهر کامللری انواع فنوندن تحفه‌لر کتیرمشلر درکیم دولتلو خداوندکارك همت بی همتاسیله عالمده وجود بولوب نام ونشان صاحبی

اوله‌لر . بو ضعف العباد بی مقدار ، برادر زادهٔ مرحوم رئیس غازی کمال ، پیری رئیس بن الحاج محمد حقیر دخی اول امید ایله . . . . »
یکنظرده کوریله جکی وجهله شو پارچه‌ده مؤلف کتاب پیری رئیس کمال رئیسك برادر زاده‌سی اولدیغنی بیلدیریور ، ینه بو آره‌ده پدرینك دخی الحاج محمد نامنده بر ذات اولدیغنی سویله‌یور . شیمدی انصاف بیورلسون : کمال رئیسك برادری الحاج محمد اولورسه ، برادر زاده‌سی پیری رئیس بولنورسه قرجه کیجیمز کویکو سنان پاشایه نصل کوله اولور ؟ ذاتاً کمال رئیس عائله‌سی مجهول بر ذات دکلدر . بو عائله‌نك یتیشدیردیکی واسمی تاریخلرمزده مقید اوچ بحریه‌لینك بری‌ده کمال رئیسك همشیره زاده‌سی محی‌الدین رئیسدر . محی‌الدین رئیسدر . محی‌الدین رئیسك شهرت ، اقتدار واعتباری خیرالدین بارباروس کبی بر ذاتك مظاهر محبتی ، امنیتی اولماسندن اکلاشیله بیلیر ؛ چونکه خیرالدین بارباروسه ، درسعادته وحضرت خلیفه‌یه عرض الطاعت وخرمت ایچون کوندردیکی سفائن ایله هدایای عظیمه‌یی مشار الیه محی‌الدین

رئيسك اداره‌سنه توديع ايله‌مش ايدى . سلطان سليمان قانونى كبى ، كنديسنه حكمدارانك بيله لايق اوله‌جق درايت وقيمتده برسفير كوندره‌مه‌مك انديشه‌سيله متوهم بولنديغى ، بر حكمدار عظيم الاقتداره كيده‌جك هيئتك رياستنده بولنه بيلمك ايچون اقتدار جاهدانه‌سندن صرف نظر ، محى الدين رئيسك احتمال اصالتى ، فاميلياسنك معروفيتى و اوزمان زياده رعايت ايديلن ، حتى اقتدار وشجاعته بيله ترجيح اولنان « دركاه معلا مراسمنه آشنالق » مزيتى دخى بارباروسجه نظر ملاحظه‌يه آلينمشدر.

ثانياً : كمال رئيسك پادشاهه كوزل يوزلى ، موزون قد بركوله صورت اعتبارنده تقديم ايديلوب اندرونده بالتحصيل ترسانه‌يه چراغ بيورلمش اولديغى قول تاريخيسنى‌ده قطعياً رد ايله‌يورز : چونكه ينه پيرى رئيس ، باقكز ، « كتاب البحريه » نك مقدمه‌سنده نه‌ديور [١] : —

[١] شو منظوم سوزلر ، شيمدى وزنسز ، كورونسون ؛ بانجى تلقى ايدلسين عموم عثمانليلر ايچون ؛ خصوصيله فطرت اصليه‌نك . مايهٔ فخر انكيز ماضينك الجا آت فداكاريسيله چاليشه‌جق كنج عثمانلى كميجيلرى ايچون سويلميدر ، مؤثردر ؛ حتى مقدسدر . اسكندر ؛

« بودر سزدن مرادم ای وفاکار ،
اکاسز سز دعاده بزی هربار »
پیریمز هم کمالی یاد ایده‌سز
آنك روحنی داخی شاد ایده‌سز
که : زیرا اول ایدی دریاده کامل
دکزك علمی اوزره اولان عامل
چو واقف اولمش ایدی بحره بی‌حد
کمسنه یولنه باغلامادی سد
که کرچه اول زمان چوغ ایدی ملاح
ولی فتحی اکا ویرمشدی اله
آنکله بحر ابیضی تمامت
بیله سیر ایله‌دم کوردم ولایت

آفراسیاب داستانلری کبی بیکلرجه‌اعصار مظلمهٔ مشوشه نك بیغدیغی یالانلر ، مبالغه‌لر ایله دکل ، تاریخ وفاتندن انجق یدی سکز سنه صوکره ، حتی دورهٔ حیاتنده کندیسنه پیری رئیس کبی برمجاهد لساندن (عثمانلی کمیجیلرینك پیری) دیدیرتن آسلان کوکلی کمالك بو مناقب مقدسه‌سی ایچنده آق دکزك انین خروشان امواجنی دویمقدن متحصل صاف کمیجی قلبلرینك آسمان لایتناهی‌ٔ فضائلنی سیر ایتمکده واورادن ریزان‌اولان اثیر تأثراته استغراق ایله‌مکده‌یز .

هپ افرنج ایللرینی کزمش ایدك ،
نیجه کفر اهلی باغرین ازمش ایدك !
که برکون لطف ایدوب ده بایزید خان
بزه کوندردی ، کلدی امرو فرمان
بیورمش کیم : کمال کلسین قبومه
دکز خدمتلرین ایتسین طپومه .
اول امرك تاریخی بو ایدی ای جان :
دوقوز یوزده کلوب طوتدق اوطان .
چوق ایتدك شاهك امریله سفرلر
دکز یوزنده بولدق چوق ظفرلر

. . . .

. . . .

. . . . »

بو سوزلر مؤرخینك کمال رئیسك اوائل حالی حقنده ویردکلری معلوماته ایکنجی برضربه اورمایورمی ؟

« هپ افرنج ایللرینی کزمش ایدك
نیجه کفر اهلی باغرین ازمش ایدك . »

بیتدن صوکره :

« که برکون لطف ایدوب ده بایزید خان

یزه کوندردی ، کلدی امر و فرمان
بیورمش کیم : کمال کلسین قپومه
دکز خدمتلرین ایتسین طپومه
اول امرك تاریخی بو ایدی ای جان
طقوز یوزده کلوبن طوتدق اوطان . »

دینیلمه‌سی مسئله‌یی بوسبوتون ایضاح ایدیور . دیمك کمال رئیس ایله پیری رئیس (۹۰۰) تاریخندن مقدم عثمانلی دونماسی امرای رسمیه‌سندن دکل ایمشلر . حتی استانبول اهالیسندن اولدقلری بیله شبهه‌لی .

اکر تاریخلرمزك دیدیکی کبی کمال رئیس اندرون همایونده تحصیل ایتدکدن صوکره ترسانهٔ عامره‌یه چراغ ایدلسه‌یدی بالطبع خدمت رسمیهٔ بحریه‌مزده بولنمق ایچون فرمان پادشاهی ارسالنه حاجت قالماز ایدی . بوحالده کمال رئیسك دخی (۹۰۰) تاریخندن مقدم ، عموم آوروپا دول خرستیانیه‌سنه اعلان حرب ایدرك آق‌دکزی چالقالایان واوزمانکی دول معظمه‌نك قوای مجموعه‌سنه قارشی بیله دولت علیه‌دن استمداده حاجت کورمه‌ین اوروج ، قورد اوغلی مصلح‌الدین رئیس

وصالح رئيس ، سنان رئيس كبي مشهور قورصان رؤ-
ساسندن بری ویلکه سرامدی اولدیغنی قبول ایتمك
لازم کلیر . ذاتاً همشیره‌زاده‌سی محی‌الدین رئیسك
خیرالدین باریاروسك رفقاسندن بولنماسی‌ده بونی
ایما ایلر و بوطریقده قازاندقلری شهرت واقتدار
سلطان بایزید اولك کندیلرینی قوجه عثمانلی دولت
جهانکرینك خدمت رسمیهٔ بحریه‌سنه دعوت
ایله‌مه‌سندن اکلاشیله بیلیر .

بوقدر واضح ومتنوع دلائل ایله قناعت ایده-
مه‌مش اولان قارئلرمزه صوك وقطعی بردلیل دها
عرض ایلیه‌جکز ؛ شویله‌که : —

سلطان بایزید ثانینك جلوسی ۸۸٦ سنهٔ هجریه‌سنه
مصادفدر . تاریخلرك قولنه‌نظراً کمال رئیس حضرت
پادشاهك جلوسندن کیم بیلیرنه‌قدر صوکره وهنوز
نورسیده برجوان ایکن تقدیم اولنمش . حالبوکه :
بنه اوتاریخلر کمال رئیسك (۸۸۹) تاریخنده دونمادە
امیراللق ایله اشتهار ایتدیکنی خبر ویریورلر که :
(۹۰۰) ده دونمایه دعوت اولندقلرینه عائد پیری
رئیسك ویردیکی معلومات ایله بوسوز همان توافق
ایدیور دیمکدر . کمال رئیسك پادشاهه همان عقب

جلوسده تقدیم ایدلدیکی فرض اولنسه بیله ایکی
تاریخ آره‌سنده‌کی مدت انجق اوچ سنه‌دن عبارت
قالیور . مؤرخلرك قوانه قالیرسه دیمك رئیس اوچ
سنه ظرفنده هم اندرون همایونده تحصیل ایتمش
هم ده ترسانه‌یه چراغ ایدیله‌رك امور بحریه‌ده کسب
مهارتله آمیرالق رتبه‌سنه عادتا چوجق ایکن نائل
اولیویرمشدر . ایلك دوشونجه‌ده برانسان نه‌قدر
خارق‌العاده یرادلمش اولسه بودرجه مظهر فیض
واقتدار اوله‌مایه‌جغی تقرر ایدر ؛ خصوصیله اوزمانلرده
مسلك بحریه‌نك صرف تجارب مدیده وخدمات
متمادیه ایله الده ایدیله‌بیله‌جکی واویله اون سکز ،
اون دوقوز یاشنده برچوجغك فورطنه وحرب
ایچنده عمر چوروتمش دکز قوردلری آره‌سنده
آمیراللغه ارتقاسنك تاریخلرده غیر مسبوق وغیر
مذکور بر مسخره‌لك اوله‌جغی آشکاردر . شو صوك
وثیقه‌یه نظراً : پیری رئیسك کتاب بحریه‌سندن
آلدیغمز معلومات الده اولماسه بیله کمال رئیسك
کویکو سنان پاشا ظرفندن سلطان بایزیده تقدیم
ایدیلن چوجق اولمادیغی آکلاشیلمش اولور .
ذاتاً کمال رئیسك عثمانلیلق شهرتی یار واغیاره

قلرشی اعلا ایتمش اولماسنه مقابل قپودان دریالق مسند-
نی احراز ایده‌مه‌مش اولماسندن دخی بوا کلاشیلیر.
چونکه : عکسی تقدیرده : پادشاهك کندیسنه
اولان حسن توجه فوق العاده‌لری وکندیسنك
لیاقت وشجاعت رستمانه‌سی سائقه‌سی ایله هروجهله
لایق اولدیغی قپودان دریالق مسندینه ارتقا ایده-
جکی شبهه‌سز ایدی . الحاصل : اثبات ایتدیکمز
وجهله : رئیسك قپودان دریا اوله‌ماماسی محضا
« درکاه معلاده یتشمه‌مش » اولماسندن متولد بر نتیجه
ایدی . عین ضربه‌دن سلطان سلیمان قانونی کبی
دقیقه بین وحقشناس بر پادشاه زماننده طورغود
رئیس بیله مصون اوله‌مامش ، صدر اعظمك
برادری اوزمان مسند قپودانیده بولندیغندن آنك
یرینه کچه‌مه‌مسی ایچون پادشاه دائما اغفال ایدلمشدر .
قهرمان طورغودك عصبیت مجاهدانه‌سی ، مظفریات
محتشمه‌سی و بوخصوصده بوملته ایتدیکی خدمات
یوزدفعه قپوان پاشالغی حق ایله‌مش ومشار الیهك
قپودان دریا اولماسی عادتا عثمانلی حکومتنك مقدرات
آتیه‌سنی بیله برشکل معظم دیکره قویمق درکار
بولنمش ایکن صدر اعظم وطرفدارلری پادشاهه

طورغود ایچون « افندم بونلر طشره‌ده یتشمش آدملردر ، آنك ایچون درگاه معلا خدمتنده بولنمغی ایسته‌مزلر وبیامزلر . . . » کبی خائنانه ، منافقانه سوزلر ایله هردفعه‌سنده طورغودك قوهٔ بحریهٔ عثمانیه‌یی ایسته‌دیکی کبی ید اقتدارینه آلماسنه مانع ولمشلردر . مؤخراً مالطه‌ده کی هزیمتمز ، بووجهله بربرستان سواحلنده‌کی ضعفیتمز ، مالطه قورصانلرندن صوك دوره قدر عثمانلیلرك ، عموم حکومات اسلامیه‌نك چکدیکی بلایا وخسار هپ بو پولیتقه‌نك نتایج مشئومه‌سندندر !

بو حالده مؤرخلرك یاکلدقلری کون کبی میدانه چیقمش اولدیغنه نظراً : احتمال سلطان بایزید دورنده کمال اسمنده بر ذات سنان پاشا طرفندن پادشاهه تقدیم واندرونده تحصیلدن صوکره ترسانهٔ عامره‌یه چراغ ایدلمش درده مؤرخین بواسم ومسلك التباسنه قاپلمشلردر .

شیمدی‌ده بو آنه قدر برسر اولوب قالمش وتدقیقات واقعه ایله میدانه چیقمش اولان کمال رئیسك تاریخ وفات وصورت وقاتیله مدفننه وخدمات بحریه مزده نه‌قدر مدت بولنمش اولدیغنه نقل کلام ایده‌لم :

پیری رئیس دالغه‌لرینه حکمران اولدیغی ابحار محیطه‌نك متاعب ومهالکنی تعریف ایتدیکی صره ده دییورکه :

« نیجه‌لر وارم ، کلم دیو کیدر ،
کلمه ینلر کیم بیلیر قنده کیدر ؛
کور کمالی کلمکه کیتمش ایدی :
اول مراده ایرمه‌یوب باتمش ایدی
نام وشهرتله دینیلرکن عیان :
قانی ؟ شیمدی نامی‌ده اولدی نهان !
چون کمالك عمری یتدی آخره :
کیتدی اول بز بونده قالدق ظاهره .
اون یدی ییل خدمت ایتدی شاهه اول
تا دوقوز یوز اون یدیده کیتدی اول . .
. . . .
. . . . »

بو بیتلر حزن آلوداولدیغی کبی نه‌قدر قیمتدار بر حقیقت تاریخیه‌یی احتوا ایدیور ! دیمك کمال رئیس (۱۷) ییل خدمت رسمیهٔ دولتده بولندقدن صوکره (۹۱۷) ده وفات ایتمش . هم‌ده قوجه قهرمان مدت حیاتنده طوپ دومانه ، آتشنه

بوورنمش اوله‌رق امواجی آره‌سنده یوارلاندیغی آق‌دکزك کوپوکلری ایچنده خواب ابدی‌یه‌دالمش !
« اسفار بحریهٔ عثمانیه » مؤلف مقتدری (۱۷) سنه عثمانلی ملتنك قانلی بایراغنی شاهانه ، مظفرانه دالغه‌لاندیران بو کمیجینك مدفنی اوکرنه‌مدیکی ایچون تأسف خوان اولمشدر : امواج جوشا جوشك اعماق ظلام آلودینه کومیلن بهادر کمیجینك مدفنی آرانیلیرمی ؟ آنلرك بقایای وجودینی بیاض طاشلر یرینه بیاض کوپوکلی دالغه‌لر و کمیکلرینی ینبه کللر یرینه لعلکون مرجانلر ستر ایدر !

. . . .

کمال رئیس عجبا برقیش سفرنده ، یاخود صرف برقضا نتیجه‌سنده‌می دکزده غرق اولدی : یوقسه اوچلیك وجود ، چلیك قلب بر وندیك قورشونی ، بر سن ژان کولله‌سی ایله پاره‌لانه‌رق مائی صولری مرجانلاندیره مرجانلاندیره‌می باتوب کیتدی ؟ . تصادف بو مشکلی حل ایدنجه‌یه قدر بوعاقبت مجنون بحر سفیدك اسرار نامتناهیه سندن برینی تشکیل ایده‌جکدر . . بونکله برابر شانلی قهرمانمزك مزارینی زیارت اتمك

ایسته‌ین عثمانلیلر ، قدرشناس تورکلر نه‌زمان قلبلرینه مراجعت ایتسه‌لر اوراده آنك پروقار و پرحشمت خوابگاه مؤبدینی بوله بیله‌جکلردر !

کمال رئیسك عثمانلی دونماسی ریاست معنویه‌سنده بولندقجه اجرا ایتدیکی اسفار و محارباتك همان جمله‌سی پارلاق ، مظفرانه برصوتده نهایت بولمشدر . بو اسفاردن باشلیجه‌لری اسپانیا سفری ، اینه بختی وموددون سفرلریدر . مشارالیهك شهرت بحریه‌سنی اعلا ایدن بووقایع حقنده بعض مرتبه تفصیلات اعطا ایله‌مز ایسه‌ك وظیفه‌مزی یاریم براقمش اولورز .

کمال رئیسك اسپانیا سفری

دوقسان اوچنجی سنهٔ هجرتده افریقانك یانیق قوم چوللرندن کچوب بحر محیط اطلاسی یالیسنده دوه‌لرینی دکزه سورن عرب مجاهدلرینك سبته بوغازندن اسپانیایه آتلاماسی ایله آوروپا قطعه‌سنك غرب جنوبیسنده تشکل ایدن دولت امویه عصرلرجه مدت مظفر اردولرینی فرانسه‌نك باغرینه قدر سوق ایله‌دکدن صوکره بلیهٔ رقابت ونفاق ایله آغری ، آغر کسب ضعف ایتمش ودور بایزید

ثانیده اوخطهٔ وسیعه‌دن عربلر النده یالکز غرناطه حکومتی قالمشدی . بوصره‌ده قاستیل و آراغون قرالی فردیناند قاتولیك آوروپانك معلمین عرفانه یوراسنی چوق کورمکه باشلادیغندن دشمننك مهاجماتنه مدافعه‌ده عاجز قالان صوك غرناطه حکمداری درسعادته برسفیر کوندروب سلطان بایزید ثانینك معاونت وحمایتنی استرحام ایله‌مش ایدی . هرنه‌قدر دولت عثمانیه دخی بواثنالرده علوکار غائله‌سیله اوغراشمقده ایسه‌ده متعصب خرستیانلرك انکزیسیون اشکنجه‌لری آلتنده ازیلمکده اولان مغربلی دین قرداشلرمزك انین جانسوزینه قارشی لاقید بولنمق حمیت اسلامیه‌یه الویرمه‌دیکندن برقاچ عثمانلی سفائن حربیه‌سنك اسپانیا سواحلنی اورمق ایچون اورالره اعزامی تقرر ایتمش وبوفرقه‌یه عثمانلی امیراللری ایچنده معلوم اولان اقتدار وشجاعتی سببیله کمال رئیس قوماندان تعیین اولنمشدر . بوسفر اثناسنده کتاب البحریه مؤلفی پیری رئیس ده آنك رفاقتنده بولنیور ایدی .

انجق تدقیقاتمك نتیجه‌سی بواسپانیا سفرینك

تاریخ وقوعی نقطهٔ نظرندن تاریخلرمزك ویردیکی معلومات ایله توافق ایتمەدیکندن بوراده برقاچ سوز سویلەمکی مناسب عد ایدرم : —

عثمانلی تاریخلرینك همان جملەسی اندلس سفیرینك درسعادته وصولنی (۸۹۲) سنهٔ هجریەسی وقوعاتی صره‌سنده تحریر ایتمکده ، بونك نتیجەسی اولەرق کمال رئیسك اسپانیایه اعزام ایدلدیکی بیان اولنمقده در . حالبوکه : بوسفرده بالذات بولندیغنی بیان ایدن پیری رئیس بوکشت وکذار لوندانەنك (۹۱۰) سنەسنده وقوعه کلدیکنی مکرراً یازمشدر . ایکی تاریخ آرەسنده‌کی فرق آزبرشی اولسه همیت ورمیه بیلیر ایدك ، آنجق « ۱۸ » سنەلك برمدت مدیدەیه بالغ اولدیغنه علاوتاً بزم تاریخلر دەکی « ۸۹۲ » سنەسنده کمال رئیس هنوز خدمت رسمیهٔ بحریەمزه داخل اولمامش بولندیغندن بواختلاف نظر دقت وهمیتدن دور طوتلامق لازم کلیر ظننده‌یز . بومشکلمزی حل ایچون قارشدیردیغمز عثمانلی تاریخلری ایله « اسفار بحریهٔ عثمانیه » و « محاربات بحریهٔ عثمانیه » ، برنجی روایتی تصدیق ایتدکلرندن بعض اجنبی تاریخلرینه ده مراجعت

لازم كلدی . انكليز مؤرخلرندن پروفه‌سور « قره‌يزی » يازديغی « عثمانلی توركلرينك تاريخی » نام اثرنده بوسفرك « ۸۹۲ » سنهٔ هجريه‌سنده وكمال رئيسك اداره‌سنده اجرا اولنديغنی يازيور ؛ حالبو كه : بوقاريده ايضاح واثبات اولنديغی كبی اوزمان كمال رئيس امرای عثمانيه‌دن دكلدی . برمأموريت رسميه‌يی حائز اولماسی اورايه كيتمه‌سنه دخی مانع اوله‌ماز دينيلير‌سه كنديلرينه يته پيری رئيسك كتاب‌البحريه‌ده « ۹۱۰ » تاريخندن اول بورايه كله‌دكلرينی سويله‌ديكنی عرض ايلرز .

يالكز برشی نظر دقتمی جلب ايتدی : هر مراجعت ايتمش اولديغم اجنبی وعثمانلی تاريخلرنده بوسفرك كمال رئيس طرفندن اداره ايدلديكنی اوقوديغم حالده يالكز ، ايكی جلددن مبشكل و انكليز لسانيله محرر برعثمانلی تاريخنده قوماندانك « علی پاشا » نامنده برذات اولديغی كوستريليور . بوروايتك منشئ نه‌در ؟ عجبا كمال رئيس هنوز بر رتبهٔ رسميه احراز ايتمه‌دن « ۸۹۲ » تاريخنده دولت بورايه علی پاشا اسمنده برذات قوماندا‌سيله بردونتمای كوندرمشمدر ، يوقسه بوقيد صرف

بر خطای تاریخیدنمی عبارتدر ؟ . .

نه اولورسه اولسون مادام‌که : پیری رئیس بالذات بوسفرك « ۹۱۰ » ده وقوعه کلدیکنی بیان ایدیور ، مادام‌که : بزده یوقاریده کمال رئیسك « ۸۹۲ » ده امرای عثمانیه‌دن اولمادیغنی اثبات ایتدك : وینه مادام‌که : پیری رئیس بوسفرده بالذات بولنه‌رق تفرعاتیله وقایعی ضبط ایله‌مشدر . مشارالیهك اسپانیا صولرینه عزیمتنی « ۹۱۰ » تاریخنده وقوعبولمش دیه قبوله منطقاً مجبورز .

« اسفار بحریه » مؤلفی بواسپانیه سفرینك آوروپایی آیاقلاندیرمامق مطالعه‌سیله صرف بر نمایش بحری صورتنده قالدیغنی بیلدیریور : حالبوکه : « محاربات بحریه » ده کمال رئیسك بحر سفید سواحل غربیه‌سنی یاقوب ییقدیغی محرر بولنیور . انجق قومانداسنده‌کی سفائنك عددینه ، قوتنه ، جنسلرینه عائد هرایکی اثرده برکونا صراحت یوق .

بز ایسه بوفرقهٔ معاونه‌نك انجق اوچ کمیدن عبارت ویالکز قوماندان کمیسنك مربع یلکنلی اولدیغنی اوکرنجه صوك درجه متعجب اولدق .

اودورده بو قدر قليل بر قوتله دشمنك تاباغرينه
صوقولمقده كى تهلكه‌دن صرف نظر انسان سفائنك
انجق اوچ پارچه‌دن عبارت وايكيسى لاتين يلكنلى ؛
يعنى خفيف قدرغه صنفندن بولنديغنى دوشونجه
« اسفار بحريهٔ عثمانيه » مؤلفنك سوزينه حق
ويره‌جكى وسفرك بر نمايشدن عبارت قالديغنه
اينانه‌جغى كليور . لكن كمال رئيس بوسفر سبكبا-
رانه‌سنده دشمن سواحلى اوكنده اويله ذوق
ايچون سياحت ايدنلر كبى‌ده دولاشمامشدر .
اسپانيا صولرنده تام برسنه‌يى متجاوز قالمش و
موسم شتايى مشهور مهديه قربنده‌كى (اسفاكس)
موقعنك (۱۷) ميل ايلريسنده امرار ايله‌مشدر !
كمال رئيس بو اوچ تكنه ايله طرابلس غربه واصل
اولنجه منازعات داخليه وتجاوزات خارجيه ايله
پك زياده كسب ضعف ايله‌مش وبونالمش اولان
طرابلس غرب اهاليسى كنديلرينه برسنجاق بكى
كوندرلمه‌سى استرحامنى حاوى پادشاهه خطاباً يازلمش
براستدعانامه‌يى مومى اليهه تسليم ايتمش ايسه‌لرده
مشار اليهك بورادن مفارقتندن صوكره آلتمش
پارچه سفينه‌دن مركب براسپانيول دونماسى

مدسسزجه كاوب شهری ضبط ایله‌مشدر .

بونی متعاقب رئیس جربه‌یه ، وینه اوجوار-
ده‌كی كوچوك برآطه‌یه اوغرادی‌كه : بوآطه‌یه
اوزمان توركلر (جهودلق) ، فرنكلر (پنته)
وعربلر « قوصره » تعبیر ایدیورلردی . بوراسی
اسپانیوللر النده اولدیغندن رئیس قره‌یه عسكر
چیقاروب یلدیز طرقنده‌كی لیمانه ناظر غایت متین
قلعه‌نی محاصره وبرقسمنی ضبط وغارت ایتدی
ایسه‌ده بواثناده غایت شدید برفورطنه چیقدیغندن
طوپلری كمی‌یه آلوب آچیلمغه مجبور اولدی .

بعده (بجایه) یه مواصلت اولندی . اوزمان
بورایه تونس سلطاننك اقاربندن عبدالرحمن نام
ذات حكم ایتمكده ایدی . عثمانلیلر هنوز آلارغه
ده ایكن بوتون شهر اهالیسی كندیلرینی قایقلر
ایله استقباله كلدیلر . كمال رئیس كندی كمیسنه
یاناشوب كوكرته‌سنه چیقان (بجایه) لیلره :

— نصل بویله قایقلر ایله اوزرمزه بلا خوف
كلدیكز ؟ بزدن اول بورایه عثمانلی حرب سفینه-
سی كلمه‌دی . یاسزه برضرر ایراث ایده ایدك ؟

دینجه ، (بجایه) لیلر :

— بز سزك نصل آدملر اولدیغكزی بیلیور ایدك . بوراده سید محمد نامنده برذات مبارك واردركه : اوچ كوندر بزه « دیار رومدن برغازی كلیور ، وارك استقبال ایدك . » دیور ایدی . اوزاقدن كمیلركزی كورنجه كندیسنه خبر ویردك . « قاچ كمیدر ؟ » دیدی . « اوچ كمیدر ، بری مربع یلكنلی . » دیدك . « اودر ، وارك قار- شیلایك . . . » سوزیله بزی كوندردی .

جوابنی ویردیلر . بو اثناده شهرك اوكنه انیلمشدی . عربلر بوتون قلعه برجلرندن طوپلر آته‌رق عثمانلیلری سلاملادیلر . اوكون كمال رئیس ایله پیری رئیس قره‌یه چیقه‌رق سید محمد زاویه‌سنه كیدوب ال اوپدیلر . بوذات غایت اختیار ، كندی روایتنه نظراً (١٢٣) نجی سال حیاتنده ایمش . النی كمال رئیسك باشنه قویه‌رق اوچ دفعه اخلاص اوقویوب :

— انشاالله شهریار روم سنی حسن نظریله دلشاد ایدر .

دیه دعا ایتدی .

ایشته بووقعه‌ده (٩١٠) تاریخندن مقدم

بورالره عثمانلی سفائن حربیه سنك گلمش اولدیغنی اثبات ایدر ظن ایدرز .

(بجایه) دن صوکوه کمال رئیس اسپانیه سواحلنه یوکسلوب (والایسنا) شهری اوکنده یدی قطعه غایت جسیم اسپانیول پارچه سی ضبط ایله مشدر .

مینورقه جزیره سنده (فورمانتره) بوروننده بالطویه دولاشیلنجه تصادف اولنان خالی کورفزده رئیسلك رفقاسندن بری دکزده قضاء بوغولدیغندن بوموقعه (قانلی) کورفز نامی ویریلهرك (مایورقه یه) کچلدی . و (فاوبیارانقو) بوروننی ایلریده کی کورفزك قره غول قوله لری (مارتللو) ایله مینورقه ده کی (دریا) کورفزی اوکنده (لاریا) نام آطه غارت ایدیلوب برچوق اسیر آلندی . ایشته کمال رئیسك اسپانیا سفرینه عائد دسترس اوله بیلدیکمز معلومات شیمدیلك بوندن عبارتدر. لکن بومعلومات دخی اسپانیایه کیدن اوچ کمینك بلك ده نمایشله وقتکذار اولمادیغنه دلیل اوله بیلیر .

اینه بختی محاربه سی : —

سلطان بایزید ثانی موره قطعه سنك تمامیله

تسخیرینی چوقدن بری آرزو ایتمکده ایدی .
بومقصدك حصولی ایچون‌ده قوهٔ موجوده‌لری همان دکزه منحصر اولدیغی کبی بوقوتلری ده حقیقةً مهیب بردولتله اوغراشمق لازم کلدیکندن برمدتدن بری عثمانلی ترسانه‌لری کمال رئیسك تحت نظارتندن برغیرت فوق العاده ایله چالیشمقده ایدیلر .

همان ایکی سنه قدر دوام ایدن بوسعی وغیرت نتیجه‌سنده (١٦٠) پاره آغر وبرچوق خفیف سفائندن مرکب مکمل بردونمااوجوده کتیرلمش ، بوکا کوکللی فیلولری دخی التحاق ایدنجه مجموع سفائن (٣٠٠) (قطعه‌یه) بالغ اولمش ایدی . بونلرك ایچنده بری کمال رئیسك دیکری (براق رئیس)ك رکوبنه مخصوص (وکوکه) تعبیر اولنان غایت جسیم ایکی سفینه موجود اولوب بوندن اول عثمانلی دونماسنده بودرجه مکمل سفائن اصلا کورلمه‌مش ایدی .

بوتکنه‌لر یتمش آرشین طولنده ، اوتوز آرشین عرضنده وآنا دیرکلری اشجار متعدده‌دن مرکب اولوب قطرلری درت آرشین چناقلق

دوره‌لری‌ده قرق نفر مبارزك خلقه واری اوطو- زوب جنك ایتمه‌سنه مساعد ایدی ! کوکرته و پالاوره‌لرنده ایکیشر عدد (قیالق) دینیلن وایلر- یعنی ترصد ایچون استعمال اولنان جسیم لومبارلر موجود ایدی بدارییه‌لرینه موضوع اولانلردن باشقه یالکز برووه جهتلرینه سکزر عدد جسیم طوپ وضع اولنمشدی . پالاوره لومبارلرندن آتیلان جسیم کورکلرك هربری (۹) قورسه یعنی ایاقلرندن آلابانده‌لره زنجیرلر ایله چاقلمش حرب اسراسی چکرلر ایدی و هربورده‌سنده دخی یکرمی بشر کورك بولنیوردی . بوسیار قلعه‌لردن هربری ایکی بیك عدد محاربی استیعابه کفایت ایله‌یور ایدی .

بومهیب دونماده رسماً قپودان دریا داود پاشا ایسه‌ده اصل قوماندان کمال رئیس ایدی .

(۹۰٤) شوالی غایه‌سندن پادشاه ادرنه‌یه عزیمت ایدوب روم ایلی بکلربکی مصطفی پاشایی براً و داود پاشایی بحراً اینه بختی اوزرینه ارسال ایتدیلر . مصطفی پاشا اینه بختی صعه‌سی اوکنه مواصلتله قوماندانی (ژوانو مورنی) یه تسلیم اولماسنی

تکلیف ایدلسه‌ده موسی آلیه شاید ونديك دونماسی امدادینه کلیرسه ونديكدن آلدیغی امره امتثالاً قلعه‌یی تسلیم ایتمه‌یه‌جکنی ، وبالعکس عثمانلی دونما-سی ونديك دونماسی مغلوب ایده‌رك لیمانه کیررسه چاره‌سز عرض تسلمیت ایده‌جکنی بلدیرمش ایدی . بوحالده ایکی طرف دخی نافله قان دوکمکدن ایسه ایکی دونمانك چارپیشماسندن حاصل اوله‌جق نتیجه‌یی بکله‌مکه قرار ویردیلر .

بو اثناده بالتصادف هوالرده مخالف اسدیکندن (٦٠) بیك کیشیلك بر اردویی حامل اولان دونمای همایون اوچ ماه قدر متمادیاً دکزده چالقا-ندقدن صوکره سابیانجه Sopienza آطه‌سی ایله Modon مودون قلعه‌سی بیننده لنکر انداز اولمش ایدی . بوقدر مدت فنا هوالر ایله دکزده چالقانمق هرجهتله اکتساب ملکه ومهارته خدمت ایتمکله برابر افرادمزاحم ومتاعب بحره طبعاً وجسماً آلیشمش وبومصائبدن متولد حدت وشدتی قارشیلرینه چیقه‌جق دشمنه صاقلامش ایدیلر .

دونمای همایون ، مودون جوارنده اقامت ایتدیکی یکرمی کون ظرفنده ذخیره وصودن محروم

قالوب تدارك ایچون کوندریلنلر دخی دشمن طر-
فندن دوچار تعرض اولدیغندن هرسك احمد پاشا
داود پاشانك یرینه قپودان دریا نصب اولنه‌رق بر
قاچ بیك یکیچری دخی ارسال ایدلمش ایدی .
انجق هرسك احمد پاشا مودونه مواصلت
ایتمه‌دن مساعد هوالر وزان اولمغه باشلادیغندن
دونمای همایون یلکن یایوب پروه نی همان ناوارینه
دوغرولتمشدر ، احمد پاشا (قالامیتا) لیماننده دونمایه
کیردیکی صره‌ده آمیرال آنطونیو غریمانی Antonio
Grimani (٤٦) غالی و(٥٠)غالون و(٤٠)پارچه‌ده
دیکر صنف سفائندن مرکب بردونما ایله لپانتو
کورفزینك آغزینه کلوب عثمانلی دونماسنك
جوارده بولندیغی آکلایه‌رق تدارکات لازمه‌یه
تشبث ایتمش وهمان ینه بواثناده قبریس والیسی
(لوره‌دانو) نام‌وندیك ادمیرالی دخی قورفودن(٢٠)
سفینهٔ حربیه ایله کلوب اکا التحاق ایتمش ایدی .
بوایکی مهیب دونما هرنه قدر برایکی کون قدر
یکدیکرینه قارشی نمایش ایله وقت کچیرمش ایسه‌لرده
نهایت (ساپیانجه) جزیره‌سی قربنده مدهش
وجداً قانلی برمحاربه‌یه طوتشمشلردر . شویله‌که :

عثمانلیلر جزیرهٔ مذکوره‌یه تقرر ایتدکلری صره‌ده افقده دشمن دونماسنی کوردیلر . بونلر خفیف برروزکار ایله آن بآن تقربده ایدیلر . اوچ صره بورده نظامنده برحط حرب تشکیل ایتمش ؛ برنجی خطه آمیرال (آرمه‌ینو) ایکنجی خطه آمیرال (لوره‌دانو) واوچنجی خطه دخی آمیرال (غریمانی) قوماندا ایتمکده بولنمش ایدی . عثمانلیلر ایسه بومانوره‌یه قارشی آله‌بیلدیکنه اوروصه ایدوب هم یاقلاشوب هم یوکسلمکده‌وایکی خط‌حربه منقسم بولنمقده ایدی . بونلردن برنجی خط حرب (۱۶۰) قطعه سفینه‌دن مرکب اولوب مرکزده هرسک احمد پاشا ، صاغ جناحده کمال رئیس ، صول جناحده براق رئیس بولنیور ایدی . دیکر سفائن دخی آرقه‌ده وداود پاشا قوماندا سنده احتیاط فیلوبی تشکیل ایتمکده ایدیلر .

نهایت طوپ منزلنه کیرلدی !

عثمانلیلر یلکنله حرکت ایتمکده اولدقلرندن صول جناح قوماندانی (براق) رئیسک راکب اولدیغی کوکه خط حربدن فضله‌جه ایلری چیقمش ایدی . دشمنک ایلك خط فیلوسی قوماندانی اولان

امیراله (آومه‌ینو) کمیلرك وسنجاقلرك مشابهتندن (براق) رئیسی کمال رئیس ظن ایله بوتون معیتیله قطعی وشدید برهجوم کوستردی . کمال رئیس اوزمانك مشاهیر بحریوننداولوب دونمانك روحی مثابه‌سنده بولندقدن باشقه نیجه دفعه‌لر ونديكلیلری بویوك ضررلره وپك فنا مغلوبیتلرده دوچار ایتمش اولدیغندن مشارالیهی هرحالده محو ایتمکه قرار ویرمش ایدیلر . براق رئیسك تك تکنه‌سی اوزرینه کلن سفائن برکوکه ، برپارچه وبرده ماونه‌دن عبارت اولوب بری (۱۰۰۰) دیکرلرینك هربری (۵۰۰) محاربی حاوی سفائن جسیمه‌دن ایدی . دشمن بوقوتله (براق) رئیس کوکه‌سنی اورته‌یه آله‌رق کمال شدت وغیرتله طوپ آتشنه دوام ایتدیلر ایسه‌ده ماعونه‌ایله پارچه عثمانلیلرك آتشنه دایانامیوب سرعتله غرق اولدی . بوحالی اوزاقدن مشاهده ایدن آمیرال (لوره‌دانو) دخی راکب اولدیغی ۱۰۰۰ نفر موجودلی برکوکه ایله محل معرکه‌یه یتیشوب طوپله برایش کوره‌میه‌جکنی آکلادیغندن ایکی آمیرال سفینه‌سی براق رئیس تکنه‌سنه سنجاق واسکله رامپه اولدیلر .

آرتق محاربه حقیقةً مدهش بر رنك كسب ایتدی . محاربلر یكدیكرینك قاننه صوصامش آرسلانلر كبی كوپشته‌دن كوپشته‌یه آتیله‌رق بوغوشمقده ایدیلر . بواثناده اصل ایكی مخاصم دونما دخی یكدیكرینه بوسبوتون یاقلاشمش اولدقلردن عمومی برطوپ آتشی اطرافی ستر ایتمش ایدی .

براق رئیس ایله كوكه‌سنده‌كی بهادرلر لاینقطع آتدقلری مشتعل اوقلرایله دشمنلرینك یلكنلرینی طوتشدیرمش ایدیلر ؛ چونكه ساعتلردن بری درت جسیم سفینه ایله حرب ایتمش اولدقلرندن پك چوق تلفات ویرمش ، صوك برچاره اولمق اوزره سنجاق ، اسكله‌سنه رامپا ایتمش اولان ایكی آمیرال سفینه‌سی تمامیله آتش ایچنده قالدقلری حالده الآن مرتبات كمیدن كمی‌یه صیچرایه‌رق مبارزه ایتمكده ایدیلر . نهایت آتش جبخانه‌لره سرایت ایتدی خشیت انكیز براشتعال ایله هپ برلكده برهوا اولدیلر !

بوقورقنج وقعه‌ده دشمن طرفندن آمیرال (لوره دانو) ، « آمیرال آرمه‌نیو » ایله برچوق

مقتدر ومشهور قپودانلر تلف اولدی . بزم طرفدن ایسه قهرمان براق رئیس ایله کوکه‌نك قپودانی « قره حسن » ویکیشهر میرلوامی کمال بك رتبهٔ شهادتی احراز ایله‌مشلردی .

ایشته بوقانلی وقعه‌دن صوکره عثمانلیلر ساپیانجه آطه‌سنه رئیس شهیدك نامنه‌نسبتله « براق » آطه‌سی نامنی ویرمشلردر .

دکزه دوکولنلری اولسون قورتارمق ایچون دشمنك برقالیونی دها یاقلاشمش ایسه‌ده بوده عثمانلیلر طرفندن ضبط ایدلدی وبراق رئیس کوکه‌سندن دکزه دوکولن صاغ ویاره‌لی ۱۳۰۰ کشینك همان جمله‌سی کوندریلن صنداللر ایله تخلیص اولندی . بونکله برابر دکزه دوکولن دشمندن « ۷۰۰ » کیشی قدر تلف ایدلمك کبی شدتلر کوسترلمه‌نك‌ده اوکی آلنه‌مامش ایدی .

بوحادثه « ۱٤۹۹ » سنهٔ میلادیه‌سی تموزی ایچریسنده وقوعه کلوب دشمنك اك مشهورایکی امیرالنك برآنده محو اولماسی انهزاملرینی تسریع ایله‌دیکندن آرتق حربده دوامی تماميله غیر ممکن بوله‌رق رجعته باشلادیلر . باقی قالان کمیلریله

بدبخت آمیرال غریمانی هیچ اولمازسه عثمانلی دونمانەسنك لپانتویه دخولنی منع ایتمكه قالقیشەرق بوغازی قاپادقدن باشقه ساحله برچوق طوپلر اخراج واستحكامات وجوده كتیرمش ایدی . آنجق عثمانلی دونماسی دخی پشلرندن یتیشەرك استحكامات ایله دشمن سفائننك غایت شدتلی آتشنه مقابل متمادیا هجومه دوام ایتمش ونهایت خطوط مدافعەیی یارەرق غالبانه لیمانه داخل اولمشدر . قلعه قوماندانیده بونك اوزرینه اولكی وعدی موجبنجه قلعەیی عثمانلیلره تسلیم ایتدی .

مودون سفری : —

كمال رئیس هرزمان «ونديكلينك صاغ كوزی مودون قلعەسی ، صول كوزی كورفز آطەسیدر» دیر ایدی مشهور كیجینك بوسوزی حضرت پادشاهی بورالرك ضبطنه تشویق ایتمكله «٩٠٦» سنۀ هجریه رمضانی اواخرنده دونمای همایون مودون حصاری اوكنه واصل اولمش قرەدن ودكزدن طوپ آتشنه باشلانلمشدر . بواثناده ونديك ادمیرالی «تراویسانو» معیتندەكی دونما ایله برقاچ دفعەلر هجوم ایتمش ایسەده كمال رئیس كندیسنی قارشیلایوب

قانلی مبارزه‌لرله برقاچ کمیلرینی غرق وایکی جنیم قالیونلرینی ضبط ایله‌مشدر . مودون حصاری شدید برمدافعه‌دن صوکره نهایت حرباً ضبط ایدیلوب متعاقباً « قورون »و « ناوارین » حصارلری دخی وندیکلیلردن نزع ایدلدی . بو آره‌لق وندیك آمیرالی ناوارینی کثرت محافظدن خالی بولوب ضبط ایتدیسه‌ده کمال رئیس برکون « ۲۰ » قطعه‌قدرغه ایله وندیك دونماسنی مذکور لیمانده صیقیشدیروب فنا حالده مغلوب ایتمش وایلك حمله‌ده سکز پاره سفینه‌لرینی ضبط و وندیکلیلری کمال رزالتله فراره اجبار ایله‌مشدر .

شباط ، ۱۳۱٤ . قاسمپاشا
علی رضا سیفی

ترك تاریخنك قانلی وشانلی صحیفه‌لرندن :

بابا اوروج

برنجی باب

درت عصر اوچ سنه اول

آ بو سطرلر ، هنوز مکتبده بولندیغم اثناده باربروس قرداشلرك ، یعنی خیرالدین پاشا عائله‌سنك تاریخنی تدقیق أثناسنده عادتا بلا اختیار وبزده بو قبیل آثارك عدم موجودیتندن متولد تأثر سائقه‌سی ایله یازلمش ایدی ؛ حکایه طرزنده یازلمش اولماسی بلکه موثوقیتنی شبهه‌یه دوشورير مطالعه‌سی ایله ایکی سطرلق بر مطالعه بیاننه مجبوریت حس ایدیورم . تاریخ آشنا اولانلرك بیله‌جکی وجهله اثر باشدن باشه وثائق معتبرهٔ تاریخیه‌دن عبارت کبیدر . بوراده خیالی اوله‌رق بر بدوی رئیسی سیدحسن ایله برده اسپانیا شوالیه‌سنك مبارزه‌سی وار ؛ لکن بو محصول خیال اوزمان واقع اولدیغی محقق بولنان معجزات شجاعت یاننده هیچ قالمازمی ؟

شبهه وارمیدر ، که : تاریخك ، فرعیاتدن اولمق اوزره

ضبط ایلەمدیکی نتیجه افعال بها رانه بومحاصرۂ مدهشه اثناسنده تجلی ایتدیده بز کندیمزده آکا متقارب برحادثۂ وطنپرورانه ایجاد ایدەمەدیکمز ایچون حقسزلق بیله ایتدك خیالی سطرلر آرەسنده برده (بابا اوروج)ك نطقی وار : آنجق غازی ٔ قهرمانك هرحالده برنطق سویلەمش اولدیغی وبونطقك ده اعاظم بهادرانك سوزلرنده دائما کوریلن جزالت ، اصالت وآتشی مع زیاده حائز اولدیغنه شبهه ایدیلەمیەجکی کبی ، معیتنك بونطقی نصل تلقی ایتمش اولدقلری حقنده بیان مطالعەیه دخی حاجت کورەمەیز .

دیکر پارچه اولدیغی کبی — طرفین قوتنك تعدد وتفرعاتنه قدر — تمامیله تاریخدر اوقهرمانلر حقنده یزدنجو ، پارلاق وصحیحی برچوق صحیفەلر دولدیرمشلردر .]

تاریخ هجرتك دوقوزیوز یکرمی دردنجی سنەسی ایدی .

آغستوس کونشی قان ایله بویانمش برکولله کبی شمالی آفریقانك مبهم خطوط افقیەسی آرقەسنده صاقلانمغه حاضرلانیور ، صوك خطوط ضیائیەسی تلمسان قلعه [١] سنك درین ، قورقنج خندکلری

---

[١] تلمسان قلعەسی جزایر داخلنده وتونسك غربنده کائن اولوب « عوران » اسکلەسندن اوچ درت مرحله داخلدەدر .

اوزرنده یوکسله‌لن برج وباروسنی یالدیزلایوردی .

قلعه‌نك جبهه‌سنی تشکیل ایدن الکمتین قسمك مقابلنده‌کی صحرا بیکلرجه انساندن مرکب بر بویوك اردو ایله اشغال ایدلمش ایدی . ومترسلرك آرقه‌سنده آنش منزلندن اوزاقده هرجهتی قاپلایان چادرلر اوزرنده مختلف رنکلی سنجاقلر ، باندیرالر نظره چارپیوردی . برچوق یرلرده عرب طوائفنه ، شیخلرینه ، حتی حکومتنه مخصوص علملر ، سنجاقلر — علامت اتخاذ اولمق اوزره — اسپانیانك طنطنه‌لی ، رنکارنك . مغرور باندیره‌سیله چاتلمش دوریور ، هرطرفده باشدن آیاغه قدر زرهپوش اسپانیول شوالیه‌لری ، وآرقه‌لرنده‌کی بیاض ایپك اخراملری برطورلاقیدانه ولوندانه ایله اوموزلرینه آتمش بربریلر ، جزایر عربلری افریقانك شمالینك اولومدن دونمز محاربلری کزینیوردی .

هرکسده باشقه ، هرکسده موقعیله متناسب برمشغله واردی . بعض اشخاص یملك حاضرلیوردی ؛ کیمی قره کوزلرینك اعماقنده ، تحملك ایسته‌دکلری نهایتسز افریقا چوللرینك درینلکلری کورینن ،

آلتون وکوموشه مستغرق آتلری گزدیریور ؛ کیمی اردوکاهك یرلری آرقه‌سنده تمثال موت کبی دوران بویوك وسیاه طوپلری دولدیرمغله ، سیلمکله مشغول اولیوردی . خصوصی بعض ساحه‌لرده وار ایدی که : بوراده هانکیسنك دیکرندن دها مغرور وهانکیسنك دیکرندن دها قهرمانلغه طالب اولدقلری آکلاشیله‌مایان عرب محاربلری ایله مستغرق آهن اسپانیول شوالیه‌لری قول فوله دکل ، لکن یان یانه کزرلر ، قونوشور ایکن آره‌لرنده ترجمانلق ایدن براسیرك ، اسیر درجه‌سنده برهونیك اطوار مسارعتکار ومداهنه کارینه اعمی وابکم قالیرلردی . . . .

برطرفدن اسپانیولجه شرقیلر اوقونیور ، دیکر چادردن بوکا اولاد عربك محرق ، ساده حس ، حسك ساده رقت ویاخود وشجاعتدن بحث ایله‌ین موالری جواب وریوردی . نغره‌لر ، لئولئولر ، قهقهه‌لر ایشیدلمکده ، هرکس ، عرب واسپانیول ، قاتالان وبربری ، مغربی ومالطیز برطورشاطرانه ایله اوته‌یه بری‌یه کیدوب کلمکده ایدیلر . . . .

بو نه شایان حیرت برامتزاج ؟ . .

نصل اولیورده بر برینك طبعاً ، دیناً وملیت نقطهٔ نظرندن دنیاده بردها کوریله‌مه‌مش وکوریله‌مه‌یه‌جك درجه‌ده جدی ، آنا بابا ، قرداش ، یولداش دشمنی اولان بوایکی ملت ، قرون وسطانك اك بویوك ایکی آقتوری اولان عرب واسپانیول بریرده ، براردوکاهده ، بر برینك قانی آقتمقسزین بر صحراده یان یانه بولنیورلر ، بر برینه کولیورلر ، دوستلق کوستریورلر ؟ نصل بر عددمدهش ، دشمن غیر مأمول خارجی بوایکی ملتی ، بوایکی هویت غیر معدودهٔ عداوتی دهشتلر ایچنده براقش ، که : هر درلو اختلافی ، هر سیلابهٔ خونی آتلایه‌رق بویله ممتزج براردو تشکیلیله‌دفعنه ، محوینه‌شتاب ایتمشلر ؟ ماضینك نظرتتبعمزی عطف ایله‌دیکمز شو دورکشاکشنده آفریقای شمالی اهالیسی ایله اسپانیوللر ، فرانسزلر ، مالطیزلر ، ایتالیان‌و وندیکلیلر آره‌سنده حکمران اولان عداوت خونیندن حشیت انکیز ومدهش دشمنلکی تصور اولنه‌بیلیر ؟ . . .

لکن : نظردقت‌شوا‌ون بیك کیشی‌یی متجاوز عسکری برلشدیرمش اولان اردوکاهه درنجه

آنعطاف ایده‌جك اولورسه کوکلری حزنلره غرق ایده‌جك منظره‌لر کوره‌بیلیر؛ وسمع اهتمام، اوشطارتلی سسلر آراسنده چادرلر ایچنده بی‌تاب وبی‌امید یاتان مجروحلرك انین وانینی ایله احوال احوال حقیقیه‌یی آکلار. خصوصیله، قوملی زمین اوزرنده وقلعه ایله مترسلرك آرەسنده یاتان برچوق جسدلر، اسپانیول مغفرلری، عرب اغاللری ایله قاریشمش تورك صارقلری، اوته‌یه بری‌یه دوشمش مزراق، اوق، قلیچ وآرکه بوسك، بوراده هرزمان بویله یاللاد، سره‌ناد وموال اوقونه‌رق وقت کچیرلمه‌دیکی وطوپلرك مترسلر آرقه‌سنده دائما بویله سسسز، زیانسز دورمادقلرینی، خصوصیله اساطیرده تصویر ایدیلن قهرمانلری آکدیران بواسپانیا شوالیه‌لرینك، نیم عریان وکوزلرنده شدت شه‌شکلری نمایان بدویلرك بورایه یالکز کورشمك وقونوشمغه، یکیتلك تورکیلری آنشمغه کلمه‌دکلرینی آکلادیر.

. . . .

شیمدی افقه تماس ایتمش وتأثیر انکسارایله قطع ناقص شکلنی آلمش اولان آفریقا کونشنك

لمعاتی بوسبوتون آتشین برنك آله‌رق اردوكاهك مواجهه‌سنده برجبهۀ وقور واستحقاركاركبی یوكسلن (تلمسان) برجلرینی واوبرجلردن الك یوكسكی اوزرنده هیكل مهابت وبی‌پروائی كبی دیكیلن ایكی كیشی‌یی عادتا تیپ قیرمزی كوستریوردی : —

بونلردن بری حقیقتده اللی یاشنده‌ایسه‌ده كورینشده قرق بش‌لك قدر ، اوزونه یقین اورته بویلی ، هركسده كوریلمیه‌جك كبی كنیش اوموزلی ، خارق‌العاده برقوۀ بدنیه‌یه مالكیتی تشكلات وجودیه‌سندن عیان برآدم اولوب دیكری دها كنج ، انجق شكلاً ووجهاً تماميله آكا مشابه ایدی : اودرجه‌ده‌كه : تعریفه نظراً برقوۀ شهودیه آلان نظر خیالم ، تأمیندن استغناءً بوكا آنك قردشی دیمكده تردد ایتمز ! سن حقیقیسندن پك كنج كوسترن برنجیستك صول قولی تااوموزندن كسیلمش ویاخود كسدیرلمش ایدی . . .

اوزمانك تورك قورصانلرینه مخصوص ، البده ، باشنده‌كی بویوك صاریق بوغریب آدمك ایری وجودینی حال طبیعیسندن دها ایری كوستریور . افق غربینك بركوشه‌سندن برانتشار متوكل ایله

تتره‌یه تتره‌یه دوكیلن اوضیای عدم رسید آنك
قرمزی‌یه مائل قومرال وكوكسنه قدر اینمش
صقالنه كور واوزون بیقلرینه عكس ایله كندیسنه
حقیقةً مهیب وآشیل ، هركول هیكللرینك نیم
نسوی طورقهرمانه‌لرینی تماشاایدنلری ، اوتماشادن
دها نضله متلذذ ، متهیج ایلیه‌جك برمنظرهٔ بهادرانه
ویریوردی . . .

آل چوخه‌دن معمول قیصه جبكننك پیرتماجلی
قوللری واوچ صره قور آلتین دوكمه ایله مزین
كوكسی صیرمه ایله ایشلنمش وبلندا كلی صارلمش
الوانلی ایپك قوشاغنك آره‌سنده آلتون قاقمه‌لی
ایكی پیشتوو ایله مجوهر خنجرینك قبضه‌سی
كورلمكده بولنمشدی .

ینه صیرمه‌لی برقایش ، اوزمانكی تعبیره كوره
(حمائلی) اوزون ، آغر ، اكلی قلنجی دخی بلنه
آصیوردی .

جهانك ایكی طرف عداوتكاریسی آره‌سنده
ومجهول ، اسرار انكیز ، بخیل افریقای شمالینك
بوكیمسه‌سز ، اجنبی چوللری اورته‌سنده ، ینه
بیله‌مدیكی اقوام ماضیه طرفندن اعلا ایدیلن

(تلمسان) قلعه‌سنك اك یوکسك برجی اوزرنده طوره‌رق ، آسلانلری ، خیر ، آسلانلرله انسانلرك اتحادندن متحصل دها بویوك ، دها وقور برشیئ آکدیرر برطور مهیب ایله عیان اولان ودائرهٔ رؤیتی تشکیل ایتمش نواحئ وسیعه‌یی انظار حاکمانه‌سی آلتنده ازمك ایسته‌یور کبی کورینن بو آدم عجبا کیمدر ؟

تاریخ ملی ایله ، خصوصیله تاریخ ملینك شعبهٔ بحریه‌سی ایله براز مناسبتی اولان قارئلرمز شبهه‌سز بو آدمی طانیمشلردر :

ایشته دوستلره داستان مفاخرتی ، دشمنلره خوف وحشیتی وساده وطن وسیع الانحای عثمانینك دکل ، اجانب طوپراقلرینك ، قیالرینك سطح عطشاننه بیله برچوق دفعه‌لر خون آل حمیتی یادکار براقمش اولان (بابا اوروج) بوذاتدر . اوبابا اوروج که : باربروس نامنك اصل کاسبی ، خیرالدین پاشا ایله دیکر قرداشلرینك استاد کرم وشجاعتی ، معلم سیاستی اولمشدر ! یانندهکی ایسه قرداشلرندن اسحق رئیسدر . . . . .

اسپانیول وعرب لشکرینك سپر ومترسی ایله

قاپانمش ، مزراق وقلیچ ، آرکه‌بوسك وطوپ ایله امید مناسبتی کسیلمش اولان تلمسان قلعه‌سنك اوستنده‌کی قانلی عثمانلی سنجاغی باد طراوتبخش شمالك سینهٔ پرهیجاننده چیرپینیر ایکن آنك تموج نظر ریاستی ، نجیه بهادرلری اوغرنده کندی قاننه بولانمش جنبش الهیسنی سیر ایدن اوروجك ایری وقالین کیرپیکلر آلتنده متوسع چاقر کوزلری آتشلر صاچیوردی کویا دیوردی‌که :

— مبارك سنجاق ، ای خیبب خدانك قلنج طاشیانلره یادکاری ! شیمدی‌یه قدر سنی دنیالر قدر چوق ، یلدیرملر کبی اوروجی ، یاقیجی دشمنلر آره‌سنده شانلی‌شرفلی ،مظفر ،مردوبیکلرجه‌قهرمانك، قهرمان قلنجنك اوستنده کزدیردم ! اکر بویوك اولان الله تقدیر ایتدی ایسه . . . . »

سوزو مطالعه بوراده قالیور کبی ایدی . . . غیراختیاری برمبهمت تفکر ، برحزن غیراختیاری ایله ، وکویا یاننده‌کی‌قردشنك موجودیت اندیشه کارندن بی‌خبر ایمش کبی کیم بیلیر قاچ قانلی ، مخوف خرب میدانتی ، ویانغینی دوکیلن قانلرك سوندیرمه‌دیکی کوکرته‌لری جوال و آتشناك سیر

ایتمش اولان انظار شعله‌داری غیرمعلوم بر نقطهٔ افقه دیکیلدی ، قالدی ! . سیما بی‌طرف ، افقلر اوزاق کونش فراری ، بوتون افریقا بویورك آسلانه یبانجی ایدی ؛ ودمیر برقوشاق کبی آنلری قوشاتمش اولان اسلام وخرستیانك ولولهٔ مبهمه‌سی بوتون بوشیلره باصوطوتیور کبی مبهم ، لکن درین ، لکن بی‌امان عکس ایدر دوروردی .

عجبا چوجقلقدن بری نیجه موانع مدهشه‌یی بر طرف ایتمکه آلیشمش ، هر کون بیك درلو اولوم ایله قارشیلاشه قارشیلاشه اولمکه ، اولدیرمکه اوره عادیه‌یه صرف وظیفه نظریله باقمه بولنمش اولان بو مدهش آدم نصل بویوك بر مانعه قارشیسنده بویله دوروب قالمش ایدی ؟ . .

برمدت بو حال استغراقده قالدقدن صوکره یواشجه کندینه کله‌رك اطرافنه باقدی: آرتق کونش بوسبوتون غائب اولمش ، آفاقك رنك جانفزاسی صولمغه باشلامش ایدی . . . واورته‌لقده اوزاقده‌کی اردونك ، بو ایکی قردشك قاننه ، جانه صوصامش اولان اوبیکلرجه محاربك بوغوق کورولتوسندن ، برجلر اوزرنده‌کی نو تجیلرك آیاق پاتیردیلرندن باشقه

اخلال سکون ایده‌جك برصدا ایشیدلمه‌یوردی . . .
انجق رئیس اولا سوزه باشلادی :

— آغالك ، نه‌یاپه‌جغز ؟ حریفلره ینه اون بیك اسپانیول ، یکرمی بیك عربدن مرکب برقوه امداده کلدی . بزایسه برحضردن ، برده اللهدن یاردیم بکله‌یور ایدك [١] . حضرك باشنده‌ده بیك بلا وار . دیمك ایشمز انجق اللهه قالدی .

— دوغرو سویله‌یورسك . قلعه آرتق قلعه اکدن چیقدی . بردلیکی قاپایورز ، اونی آچیلور . برکولله آتیورز ، یوز کولله ایله جواب ویریورلر . یولداشلره بللی ایتمه‌یورم اما دوغروسی بن‌ده مأیوس اولمغه باشلادم . هله حریفلره قاتیلان بوصوك امداد بیکده برامیدی‌ده برباد ایتدی .

— یولداشلرك کوستردکلری آسلانلقلر دوغروسي امثالسز . کچن هجومده درت کیجه یمك یمه‌دن ، اویقو اویومادن کولله آتدیلر . پالا صاللادیلر دەینه‌یورغونز ، چیقه‌لم‌ویره‌لم دیمه‌دیلر . علی‌الخصوص اداره ایچون ارزاقك تنقیصندن

[١] حضر خیرالدین باربا روسك تام حقیقیسیدر .

صوکره حاللری بوسبوتون آجینه‌جق بردرجه‌یه کلدی .

دیمك صوك امداد ایله دشمنك مقداری قرق بیك قدر اولدی .

— دون کیجه آلدیغمز اسیرلر اون یدی بیك دیورلردی . بونلردن بیك بشیوزی اسپانیول اون بش بیك قدری عرب ایمش . بوحسابه اون بیك اسپانیول یکرمی‌بیك‌عرب دهاضم اولنورسه مجموعی ٤٧ بیك ایدر ! بزایسه انجق بش‌بیك کیشی‌یز ، حالبوکه : قسم اعظمی‌ده ایشه یاراماز ، دونك بدویلردر !

اوروج موقعك تهلکه‌سنی طبیعتده‌کی استحقار مهالك حسی ایله برآن ایچون اونوتدی وکوله‌رك دیدی‌که :

— باباللرمزك دیدیکی کبی بره اون !

صوکره تکرار جدیلشه‌رك :

— اولمامش شی دکل‌آ ، بره یکرمی دوشن طوزاقلردن . چوق وقت قورتلمادقمی ؟

— لکن بوطوزاق اویله دکل ؛ بالق صودن چیقنجه یاشاماز .

— ایشته بوراسنی دوغرو سویله‌یورسك .
— او حالده نه دورویورز .
— بكلیه‌جكم .
— نه‌یی، اولومك ایكی كون صوكره كله‌سنیمی ؟
— یوق جانم ،اولومدن نه اولور ؟ علی الخصوص بویله اسلامك لازمهٔ شوكتی اولان برقلعه‌یی چپلاق عربلرله ، او زره‌قبادایسی اسپانیول كافرینه الله ویرمه‌دنسه بویله بره اون اولسه‌ده دوكوشه‌رك اوحنی آله آله اولمك دها ، هیچ اولمازسه صوك نفسنده آنلردن بش اوننكده اطرافنده ، اثلك ، آیاغنك یتشدیكی یرده شیطانه قاوشمش اولدیغنی كورمك بزم كبی كناهكار قوله نه موطلو ! ایش ادعایه بیندیكی حالده ، اونلو بنم‌ده ادعادن قاچادیغمی كوره‌جكلردر !
— اویله ایسه نه بكله‌یورسك ؟
— حضری .
— برادری ها ! آنی بكلیه‌جكمزه ، اصل حضری بكله‌سه‌ك‌دها ایی اولور . بزم حضردن ایه اولمادیغنی دمین سنده تصدیق ایتمه‌یورمی ایدك ؟

— ایتدمدی اما ... لکن قردش ، حضری بیلمز کبی سویله‌یورسك . کیم بیلیر ؟ او اصل حضر کبی بکله‌نلمه‌ین یره کلیر ، هر دلیکدن کیرر ، چیقار ، بعضاً اولمیه‌جق ایش یاپار . نه بیلیورز که : شیمدی آسلان کبی درت بش بیك تورك ایله چوللری یاروب کله‌یور . . .

ایکی قردش آره‌سنده درین برسکوت واقع اولدی . . شیمدی ایکیسی ده کویا حضرك اداره‌سنده اوزون وایصسز صحرالری کچوب کلمکده اولان درت بش بیك تورك آسلاننك صارقلرینی ، کنیش یتاغانلرینك لمعانی کوره بیلمك ایچون آفاقك اعماقنه نصب نکاه ایله‌دیلر . .

اسمر برسیس آفاق شرقدن هر آن دها قویولاشه‌رق قالقیور ، لاقید آسمان پیرلدامغه باشلایان یلدیزلریله قلعه‌نك اوزرندن باقیور . تا اوزاقلردن ایشیدیلن برا پانیول بالادی باربار وس قردشلرك امیدلری ایله حقلی براستهزا ایدیوردی ! . .

اسحق باشلادی :

— آغا ، دیدی ، حضردن اوما ! کمیلری اومحافظه ایدیور ؛ ایچندن عسکری آلسه اسپانیوللره

قارشی دین قردشـمزدر دیه قورودیغمز عربك مبارك اسمنی‌ده کیرله‌تن بوصـویسز ملت کندی اللریله‌یاقارلر . آق دکزه حکم ایدیورز ، لاکن قدرغه‌لرمز قره‌ده‌یورومزیا . . . آه بن هرزمان سویله‌رم ، بوقره‌ده براوغورسزلق‌وار . . بزه دکز دکز ! مملکتك یبلان کبی‌سوزولن‌قدرغه ؛ تختك قیج اوستی ، موزیقه‌ك فورطنه ، طالعك یلکن ! کیم طوتار کیم آلیر ! کیم قاچار کیم غوغار . . . قحبه آق دکز ! دالغه‌کده بوغوله‌یم . برآدج صوینه بیك جزایر فدا اولسون . . . فورطنه‌سی کوزمده توتیور . اوکنده‌قاچان‌داغ کبی اسپانیول پارچه‌سنك اوستنه ییقدیروب‌ده ، تکنه‌کك ایچنه باقدیغك زمان حاضر سلاح دوران ، کوزینه باقان قورد کبی تورکلرینه برکره کولرمیسك . . .

اوروج قردشنك سـوزلرنی ایشـتمه‌یورکبی تکراردالمشدی . لکن آنك‌ده کوکلنده‌قردشنککی کبی شیمدی مائی ، جوشقون‌وبی‌نهایه بر آق دکزك امواج خروشانی‌دالغه‌لانیور،طراوتلی ، روحبخشا فرشقه روزکارلری تنفس ایدیوردی !. . یازیق‌که قره طالع آرتق حکمنی ویرمشـدی . . . بربریه

یالیلرینك بر کوشه‌سنده کوك کورولتوسی سسلی ،
کنیدن اوموزلی ، قولسز صاحبنی محزون ومنسی
بکله‌ین قدرغه آرتق بردهاو ایچنده اولدیغی حالده
دلی روزکارلره قارشی یالش یلکننی مؤبداً
آچه‌مایه‌جق ایدی .

ایکنجی باب

باربا روس قردشلر

شیمدی برنجی بابده ایتدیکمز کبی ، عربلرك اسپانیوللر ایله بالاتفاق ینه اسلامك تحت حکمنده اولان برقلعه‌یی ، خصوصیله (اوروج) کبی سنه‌لرجه کندیلرینی اسپانیوللرك قلنجندن قورویان برمجاهدی نه ایچون محاصره ایتمش اولدقلرینی قارئلرمزه ایضاح ایده‌لم : —

امریقانك شمال غربی ساحلنی تشکیل ایدن وعلی العموم اسلام ایله مسکون بولنان ممالك مغرب الاقصی ومغرب الوسطیناملری ایله ایکی‌یه منقسمدر . بارباروسلرك بو نواحی‌ایله علاقهٔ عظیمه‌لری اولدیغی ایچون بورالری حقنده هیچ اولمازسه شمدیلك حکایه‌مزی تنویر ایلیه‌بیله‌جك قدر معلومات ویره‌جکم . علی العموم اسلام ایله مسکون

اولان بوخطه‌نك مغرب الاقصی قسمی صحرادن تلمسانه قدر امتداد ایده‌رك فاس سلطانلغنك‌ده بر چوق اراضیسنی احتوا ایدر . مغرب الوسطی ایسه تلمساندن بجایه‌یه قدر ممتد وجزایرك عموماً مرکبدر .

قدیم رومالیلر قارتاجه حکومتی و اوشهر عظیمی کلیاً محو وتخریب ایله‌دکدن بوحوالی‌یی تاحدود مصریه‌یه قدر ضبط وتسخیر ایله‌مشلردی. لکن اوتاریخلرده بورالرده مسکون اولان بربریلر پك زیاده جنك آور ، وفوق‌العاده جسور اولدقلرندن رومالیلر — صوك زمانك فرانسزلری کبی — بونلری بوسبوتون دکل ، حتی صوری اوله‌رق بیله مغلوب ایدنجه‌یه قدر برچوق مشکلاته‌دوچار اولمشلردر ؛ رومالیلر، کندیلرینك دین وحاکمیتلرینی قبول ایتمه‌یوب داغلره چکیلمش اولان یرلیلرك ناکهانی مهاجماتنه قارشی قورونمق ایچون برچوق قلعه‌لر ، استحکاملر بنا ایتمشلردرکه : بونلردن اعصار مدیده‌نك تخریباتنه ، انقلاباتنه کوکس کرمش اولان بعضیلرینك بقایاسی الآن نظردقتی جلب ایتمکده در .

هجرتك سكسان يدنجى سنه‌سنده عبدالله بن سعد قوماندانسنده سوق ايديلن يكرمى بيك مجاهده قارشى روما اردولرى مغلوباً چكيله‌رك شمالى افريقايى اسلاملرك تحت حكومتنده ترك ايله‌مشلردر . عبدالله بن سعدك اخلافى‌ده طريق فتوحاتده توقف ايتمه‌مش ودارالحرب اولمق اوزره تونسده (قيروان) بلده‌سنى بنا ايله‌مشلردر .

بعده بورالرى عموميتله فاطميه دولتنك اداره‌سنه كچوب روماليلرك آدى بيله اونوتلمشدر .

هجرتك دوقوز يوزنجى سنه‌لرينه ، دوغرو اندلس اسلاملرى اسپانيوللر طرفندن مغلوب ايدلديكندن بونلردن قسم كليسى اسپانيايه هجرت واهالئ اصليه ايله بالاتفاق اسپانيا سواحلنه‌واسپانيانك افريقا سواحلنده‌كى مستملكه‌لرينه دائما بحراً وبراً تجاوزاتده بولنورلردى .

وقت كچدكجه بوراسى بحر سفيدى ، آوروپانك بحر محيط اطلاسى سواحلنى بربرينه قارشديران تورك قورصانلرينه‌ده ميدان حرب ، دارالحرب

کسلدیکندن [١] آوروپا حکومات ساحلیه‌سی ،
باشده اسپانیا اولدیغی حالده استقبالك وحالك عرض
ایله‌دیکی مصائب مدهشه‌دن قورتلمق ایچون تشبثات
لازمه‌ده بولنمغه باشلادیلر . علی‌الخصوص مشهور
شارلکین زوجه‌سنك وفاتندن صوکره بوجوارك
اکتساب ایتدیکی قوتدن اوزکه‌رك بویوك براردو
ودونانما ایله جزائر وتونسی باشدن باشه فتح ایتمك
اوزره (هران) جوارنده «مرسی‌الکبیر» نام لیمانه
اینوب برچوق قانلی محاربه‌لر ایده‌ایده بولیمانی ،
بجایه‌یی وینه بواثناده جنویزلر یدنده‌کی (جیجل)
لیمانی اله کچیردی .

تونس ، جزائر ، طرابلس خطه‌لری خارجاً
هرنه قدر قوتلی بر عرب حکومتی کبی کورنمکده

---

[١] بربریه سواحلنك تاریخی عادتا بزم ، عثمانلی ملتنك تاریخ بحریسی ایله توأمدر خصوصیله بوملتك نجبه بهادر اولادلری «ترله‌مه‌دن پاره قازانمق ، نفس آلمادن جان ویرمك ایسته‌ین بزمله کلسین! » قول مشهوریله اوطرفه چکیلوب کیدر وبرقاچ سنه صوکره دولتك هرحرب بحریسنه بش اون پارچه تکنه ایله یتشیرلر ایدی . بناءً علیه بربریه وبربریه قورصانلری تاریخی طرفمزدن مفصلاً یازیله جقدر .

آيسه‌ده بونلر حقیقتده برحاکمك تحت اداره‌سنده اولمایوب تونس جزائر، طرابلس، بجایه، تلمسان جربه، مهدیه کبی شهرلر جوارلرنده‌کی اراضی ایله مختلف بکلرك تحت حکمنده بولنور وبونلرده اصلاح احواله وتحکیم شوکت اسلامه غیرت ایده‌جکلری یرده دائما یکدیکریله حرب ایدرلردی. احوال عالمدن بی‌خبر، فن حربك تکملات اسلحه‌نك ترقیاتندن کلیاً جاهل اولان افریقای شمالی اهالیسنك اوزمان آوروپانك اك جسور واك ماهر عسکری اولان اسپانیول عسکرینه، شارلکن اردولرینه اهل صلیب درنکلرینه مقاومت ایده‌بیلمه‌سی غیر ممکن ایدی، بورالری محافظه ایدنلر قره‌ده‌کی عربلر دکل، بلکه دائما اوساحللرده دولاشان واوجواری آرسلان یتاغی کبی مهابتلندیرن تورك قورصانلری، لوندسرکرده‌لری ایدی. آچ، چیلاق وانکیزیسیونك آتشندن، ساطورندن قاچان اسپانیا عربلری افریقالیلره برنمونهٔ عبرت اولدیغی حالده اکثریا آنلری بیله اشغال ایدرلردی. تورك قورصانلری دائما اسپانیا سواحلنی یاقه‌رق بوزواللی اندلسلیلری کمیلریله دشمن الندن افریقایه کتیرمکده

ومرصورتله معاونت ایله‌مکده اولدقلرندن اندلس عربلری جان وقانلری ایله تورك تورصانلرینه باغلانمشلر ، اولومده قالیمده مردانه آنلردن آیرلما ـ مشلردر . بربریه تاریخنك بزله کسب مناسبت ایله‌مسی دوور سلطان بایزید ثانی یه مصادفدر دیه‌بیلیرز؛ چونکه کمال رئیسك اسپانیا سفرینی حکایه ایدرایکن پیری رئیس طرابلس غرب اهالیسی طرفندن حکومت عثمانیه‌یه التحاق آرزوسی ابراز اولندیغنی یازیور .

بارباروسلر نامیله تاریخده شهرتیاب اولان ، بیکلرجه وقایع عجیبه ، محاربات مدهشه ایله دولت دشمن کتابلرینی دولدوران ذوات (اوروج) ، اسحق ، حضر والیاس نامنده درت برادردرلر . بونلرك فی‌الاصل آچه اووالی اولان پدرلری یعقوب اسمنده برسپاهی ایدی مدللینك فتحندن صوکره بو آطه‌ده توطن ایله‌مشدر .

بودرت سپاهی زاده‌دن اسحق مدللیده تجارتله مشغول ایکن حضر ایله الیاس سلانیك جهتنه ، اوروج ایسه طرابلس غرب ومصر سواحلنه اسفار بحریه اجرا ایتمکده ایدیلر . اوزمانك اسفار

بحریه‌سی تجارت ایچون دخی اولسه‌طوپلی ، سلاحلی سفائن ایله اجرا اولنوردی وتجارت بحریه قپودانلری ایسه قورصان قپودانی دخی دیمك ایدی .
بر آره‌لق فامیلیانك اوزرینه بر سایهٔ فلاکت دوشدی . حضر رئیس ایله برادری الیاس سفرلرندن بری اثناسنده ردوس شوالیه‌لرینه منسوب برقاچ کمی ایله چاتشدیلر . نتیجهٔ محاربه‌ده الیاس رئیس شهید اولدی ؛ کمی یاندی وحضر رئیس‌ده اسیر ایدیله‌رك آیاغنده‌کی زنجیر ایله کاه زندان حیاتی ، کاه فورسه عذابی چکیرمکه باشلادی . بونکله برابر تاریخك تدقیقندن اکلاشلدیغنه نظراً بواسارتدن مقدم دخی بارباروس قردشلرك اهمیتلی برشهرت قازانمش اولماسی ایجاب ایدیور چونکه : حضر رئیس ، مع‌التأسف بیله‌مدیکمز برصورتده اسارتدن قورتولنجه اوزمان قره‌مان والیسی بولنان سلطان قورقود کندیسنه اون سکز اوطوراقلی بر (پرکنده) بخش ایله‌مش ایدی . نام وشهرتی معلوم اولمایان برزندان قاچقیننه بالطبع (قورقود) کبی برشاهزاده‌نك سلمه‌السلام قوجه برتکنه باغیشلاماسی بالطبع ممکن اوله‌ماز اواثنالرده رئیس

عائله بولنان اوروج بولنانلرده دها بیوك روللر اوینامقده ایدی . چونکه : دوقوز اونده اسپانیا صولرینه کچمش اولان بیری رئیس کتاب بحریه سنده دیرکه : بربریه و بلاد مغربده عرب حکومتلری کسب ضعف ایلمش اولدیغندن اسپانیوللره قارشی دیار زومدن کلمش اوروج رئیسی بکلهدیلر)

حضر رئیس آتنده کی کوچوك تکنه ایله قردشنك قانی ، محبوسلغنك آجیسنی خرستیانلردن پك بیوك برشدتله آلمغه باشلامشدی . بونکله برابر اصل بابا اوروجدن غلط باربار وس لفظنی دهشتاندیرن عائلهیی آوروپالیلره طانیتان اوروج رئیس ایدی . خصوصیله ایکی قردش زدوس جوارنده مدت مدیده طولاشهرق شوالیهلره شرق صولرینی دار ایتمشلردی .

اوروجك یورکی پارچهلایان مسئله مغربك حالی ، اسپانیوللرك اسلاملره و اکوردیکی اشکنجهلر واورادہ اسلامیتك عجز الیمی ایدی . بناءً علیه تونس حاکمنك دعوتنه جان وکوکلدن اجابت ایلهمش واسپانیوللره قارشی حرب ایتمك وآلدیغی مال غنائمك بشده برینی موقع حکومتده بولنان ذاتی

خفص » امراسنه اعطا ایلەمك اوزره خلق‌الواد قلعەسنه یرلشمشلردر .

مقصدمز مستقل بر ترجمهٔ‌حال یازمق اولمدیغی ایچون وقایعی کچەرك سرعتله اصل مسئله‌یه نقل کلام ایده‌جکز . یالکز شونی ذکر ایتمکی اونوتمایه‌لم که : بر ایکی سنه صوکره اوروج رئیسك معیتنده اوتوز قدر جنك تکنه‌سی طوپلانمش ایدی .

برکون حضر یعنی خیرالدین بك ایله اوروج رئیس درت کمی ایله خلق‌الواد قلعه‌سی اوکدن حرکتله اووقتلر اسپانیوللر النده اولان بجایه قلعه‌سی اوکنه کلمش وشهرك ضبطنی تسهیل ایله‌یه‌جك بعض کشفیات اجراسیله مشغول بولنمش ایکن اسپانیا دولتنك برفیلو حرب سفائنی بونلری باصدیردی . برمدت اوزاقدن طوپ محاربه‌سی ایدلدکدن صوکره قورصانلر ، تورکلرك الك قطعی اصول حربی اولان رامپه‌یه مراجعتله هربری برکمی‌یه آبورده اولدیلر . دشمنك برکمیسی غرق اولدی ایکیسی تورکلرك الینه کچەرق‌قالانلر فراری چاره نجات عد ایله‌دیلر .

بابا اوروجك یانده‌کی قوت حصاری تسخیر

ایچون کافی دکلسەدە قلعە قارشیسندە دشمنك
برفیلوسنی تخریب ایتمکلە مدافعلردە قوۂ معنویەنك
انکساریی دوشونەرك بوفرصتی فوت ایتمك
ایستەمەدی . یانندە یولداشلرندن بر آوج قهرمان
آلەرق قرەیە آتلدی قلعەدن بونلرە قارشی سوق
ایدیلمن اسپانیا قوۂ کلیەسی ایلە قلعە طوپلرینك
آلتندە مخوف ؛ قانلی برمصادمەوقوعەکلمش ، حتی
اسپانیوللر کثرت وقوتلرینە رغماً مغلوب دخی
ایدلمش ایسەدە قلعەدن آتیلان بردانە قوجە
اوروجك برقولنی خردەحاش ایتمش اولدیغندن
مجبوراً قلعەنك ضبطی باشقە بروقتە تعلق ایدیلەرك
عودت اولنمشدر . انجق قهر اعدایە برقولنی دکل
بوتون حیاتنی وقف ایلەمش اولان بهادر رئیس
عودتی اثناسندە(مایورقە) آطەلرینی بربرینەقاتمش
ویدکدە برچوق اسپانیول سفائنی ، برچوق غنائم
اولدیغی حالدە مظفرانەخلق‌الوادە کیرمشدر . لکن
قولنك یارەسی التیامپذیر اولمادیغندن موخراً تا
اوموز باشندن کسیلمشدر .

شیمدی غریب برمشکل ، غریب اولدیغی
درجەدە مؤسف برمشکل ظهور ایتمش ایدی .

تونس أميری اوله‌جق یادکار کون بکون تزیید قوت ومکنت ایله‌ین بوتورك قرداشلری آرتق چکه‌مه‌یور، آنلردن اندیشه ایدیوردی . الندن کلسه محوینی بیله ایسته‌یه‌جك ایدی .

اوروج رئیس اطوار واحوالدن او بویوك ودرین ذکاسیله بونی اکلامامش دکل ایدی . او حالده یا تونس بکنی بوسبوتون ازاله ایله‌مك یاخود بورادہ‌کی اسلامی بو حمیتسز حاکملرك النه ، مرحمتسز اسپانیوللرك قلنجنه ، قادنی ، چوجغی ناموسزلغه ، تنصره ترك ایدوب کیتمك لازم کلیوردی . وبو قدر سنه‌دن بری دوشوندیکی امیدلره ، اوغرنده بو قدر قان دوکدیکی ، قولنی فدا ایله‌دیکی تعالیٔ اسلام امللرینه آجی ومسکین بر اللهه اصمارلادق دیه‌جکدی .

بونکله برابر بابا اوروج اویله املندن قولای قولای واز کچن ، مشکلاتدن قاچان برماهیتده دکل ایدی . متصف بولندیغی طینت مردانه سببی ایله تونس حاکمنك ازاله‌سنه کوکلی قائل اولمادی ؛ حتی اوطرفدن ظاهر اولان آثار خصومتی کورمه‌مزلکه کلدی . شیمدی او قرارینی ویرمش ایدی : هم کندیسنی تقویه ایتمك ، هم اسلامه ملجأ تشکیل

ایده‌رك عین زمانده تونس حاکمنك منفعتنه ده دوقونمامق ایچون اوسواحلده اسپانیوللر ایله ایتالیان وجنویزلر الندن قلاعی ضبط ایله‌یه‌جك ایدی .

ایلك بهارده کوچوك قردشی حقیقی شاکردی اولان حضر رئیسی یاننه آله‌رق اون سفینه‌لك برفیلو ایله حرکت ویول اوستنده‌کی (شرشل) حصارینی ضبط ایتدکدن صوکره (بجایه) اوکنه مواصلت ایتدی . درحال قره‌یه عسکر وطوپ چیقاریله‌رق محاصره‌یه باشلانلدی . دها محاصره نك ایلك کونلرنده قلعه‌نك متانت عظیمه‌سی ، مهمات واسلحه‌نك کثرتی ایله محصورلرك عددجه محاصرلردن قات قات فضله اولدیغی اکلاشلمش ایدی . بونك ایچون رؤسادن بعضلری شیمدیلك ترك محاصره ایدیله‌رك دها فضله ومنتظم برقوتله کلنمه‌سنی اورته‌یه سوردیلر ؛ انجق اوروج رئیس یالین قلنج عسکرك ایچنه فرلایه‌رق تاریخك عینیله ضبط ایتدیکی شو سوزلری سویله‌دی :

« بن بوراده برقوللی براقدم ، برینی دها دکل کله‌می ده براقیرم ؛ اولومدن قورقان ، جاننه آجیان وارسه چکیلسین ، کیتسین ! بکا صدق ایله یولداش

اولانلر قورقوب قاچارلر !

بو آتشلی سوزلر تورکلرك يوركلرنده‌كی آتش جميتی‌ده بردن بره يانارطاغلر كبی فوران ايتدرمش اولديغندن قلعه اوزرينه مدهش ، قانلی برهجوم اجرا اولنه‌رق عادتا سلاحسز ديوارلره طيرمانه ، طيرمانه ، بدنلره چيويلر چاقه‌چاقه ايچری كيرلدی ..

طيش حصاردن باشقه‌ودشمن طرفنده وقوعه كلن ضايعات عظيمه‌يه‌علاوةً (٥٠٠) اسپانيول‌ده اسير ايدلمش ايدی . لكن ايش‌بونكله بتمش اولما-يوردی . (ثلثه‌دال) يعنی اصل ايچ قلعه هنوز اسپانيوللرك النده ايدی . بناءً عليه تكرار يكی برخط محاصره تشكيل اولنه‌رق حربه باشلانلدی ويكرمی كون قدر داغلری دويره‌جك همتلر كوسترلدی ؛ لكن داغدن متين اولان بوايچ قلعه دوريله‌مه‌مش ايدی . اوروج جبخانه‌سی ، دانه‌سی بتمش ايدی ؛ تونس حاكمندن استمداد اولندی ؛ لكن حالت روحيه‌سی معلوم اولان بو آلچق آدمك احتراصات نفسانيه‌سی اوغرنده شوكت اسلامك محويتنه قائل اولديغی قوجه مجاهده هيچ برصورتله معاونت ايتمه‌مسندن آكلاشلدی .

بو مشکلات عظیمه‌یه بر بلا دها انضمام ایتدی؛ اثنای محاصره‌ده اوروج کمیلرینی بر چاپك ایچریسنه صوقمش ایدی ، بر آره‌لق صولر چکلمش اولدیغندن تکنه‌لر قره‌یه اوطورمش قالدیلر . بویله صیقندیلی زمانده ایکیوز پاره سفینه‌دن متشکل مهیب بر اسپانیول دونماسی قلعه‌یه (۱۰) بیك مقداری قوهٔ امدادیه کتیردیکندن آرتق بو عوارض و مهالك قارشیسنده اوروجك همات طاقتبراندازانه‌سی دوچار تزلزل اولمش و قره‌ده قالوب یوزدیرلمه‌سی ممکن اوله‌مه‌یان کمیلر دشمنه قالماموق اوزره یاقیله‌رق آنان (۵۰۰) اسیرایله (شرشل) حصارینه عودت ایدلمشدر .

بوندن براز وقت صوکره اوروج رئیسك (۱۸) پاره بویوك و (۳۰) قطعه کوچوك قورصان سفینه‌سی ایله جزایره کیده‌رك شهره صاحب اولدیغنی کوریورز . اوزمان جزائر امیری اولان سالم بن تمی اسپانیوللر ایله فرانسزلرك بر ملعبهٔ سیاسیه‌سی اولدیغی ایچون تاریخ ترقیٔ اسلام بو تبدلی مسرتله قارشیلامق ایجاب ایدر . انجق بر برستان حکومات اسلامیه‌سنك باشنده اولان بیرلی امرا بالطبع بویله

دوشونه‌میورلردی . حتی (تلمسان) امیری اولان (ابن هامون) اسپانیا ایله اسلامیتك بوچکیلمش قلنجی علیهنه اتفاق ایتدی . شیمدی اوزمانك اسپانیاسی کبی مهیب ومعظم ومحارب بردولت ایله عرب امراسنك هجوملری کندی قلنجندن باشقه کوکنه‌جك برشیسی اولمایان ونه ابحار وسواحلی ، نه‌ده دشت وصحراسی اجنبیاره مسافر پرورلك عرض ایله‌مه‌ین بومملکتده قالمش برتورك قپودانی اوزرنده تمرکز ایدیوردی ودیدیکمز کبی اوزمان یعنی (۹۲۲) تاریخلرنده ، دوشونملی یزکه : اسپانیا دیمك بوتون آوروپا دیمکدی !

اقصای مغربده بوایشلر اولور ایکن دولت عثمانیه‌نك تحت حکومتنده دخی اوروج فطرتنده برقهرمان ، یاوز سلطان سلیم اوطوریور وبوینه (۹۲۲) سنه‌سنده عثمانلی ترسانه‌لری یکی یاپیلان جسیم بردونمانك منظرهٔ شوکتیله شنلنیوردی !

متفقلردن اسپانیا بحراً (۱۸۰) پاره بویوك بردونمایه (۱۵) بیك اسپانیول عسکری قویرق وابن هامونده براً (٤۰) بیك عرب عسکری ایله جزایر اوزرینه هجوم ایتدیلر ، انجق اوروجك

قلتجی ، قدرت عسکریه‌سی اوکنده بومدهش قوهٔ مهاجمه برایش کوره‌مه‌مش وکمال رزالتله فرار ایله‌مش اولدیغندن بوغلبهٔ مبین رئیسك شان وشهرتنی جداً کوکلره چیقارمشدر .

شیمدی بارباروسلرك تحت اداره‌لرنده‌کی ممالك بردولت عد اولنه‌جق صورتده بویومش اولدیغندن جهت شرقیه‌یه اوروج ، جهت غربیه‌یه حضر نظارت ایله‌مك اوزره ایکی‌یه تقسیم اولندی . حتی تحریر نفوس . اخذعسکر کبی حکومات منتظمه‌یه مخصوص قوانین واجراآت وضع وقبول ایدلدی .

انجق محاربهٔ اخیره اثناسنده (تلمسان) امیرینك (اوروج) کبی برذات علیهنه برخرستیان حکومتله اتفاق ایتمش اولماسی تلمسان اهالیسنی پك زیاده غلیانه کتیرمش اولدیغندن مجتمعاً قیام وحاکملری ابن هامونی طرد ایتدیلر وبرقوهٔ جزیهٔ ایله شهر اوستنه یورومش اولان اوروج رئیسی کمال فخر وخواهشله حکمدار طانیدیلر .

لکن بریده تلمسان امیری ایله‌متعلقاتی تکرار مشهور شارلکنی ایله اتفاق ایتمش واوروجدن قانلی برانتقام آلمغه نشنه اولان ایمپراطور مارکی‌ده

غومارس نام ذاتك قومانداسنده (١٥٩٠) منتخب اسپانیول محاربی کوندرمش اولدیغندن بوکا ایضمام ایله‌ین (١٥٠٠٠) عرب ایله تلمسان اوزرینه یورومشلردی .

جزایرده امور ملکیه ایله مشغول اولان حضر بك مسئله‌یی حس ایدر ایتمز برادری اسحق رئیسی برمقدار عسکر ایله امداده کوندردی . اسحق رئیش قلعه‌یه کیرر کیرمز دشمن‌ده کلوب چاتمش وقلعه‌یی برصورت منتظمه‌ده تحت محاصره‌یه آله‌رق خارجله احتلاطی محال حالنه قویمشدر .

شیمدی برنجی بابده تلمسان خارجنده موجودیتی تعریف ایتدیکمز اردونك مارکی دوغومارسی ایله ابن هامون اردولری اولدیغنی البت قارئلرمز اکلامشلردر .

تلمسان نه‌بیلدیکمز وجهله اوروج برقوهٔ قلیله ایله سبکبار اوله‌رق کلمش ، یوبله شدید وقطعی برمحاصره‌یه مقاومت ایچون هر واسطه‌دن محروم بولنمشدی . هرنه‌قدر برکیجه خفیاً قلعه‌دن چیقوب دشمن اردوسنی باصمش و (٧٠٠ نفرلرنی اتلاف ایله (١٩٠) کیشی‌ده اسیر آلمش ایسه‌ده یوقاریکی

یوقاریکی بابمزده سویله‌دیکمز قوهٔ جدیدهٔ امدادیه‌نك ورودی محصورلرك حالنی جداً یمانلاشدیرمشدر.

حیرتله تلقی ایدیله‌جك برشـی وارسـه اوده قلعه‌نك بو قوی دشمنه تام بش آیدن بری دایانوب دوزماسیدر ویوقاریکی مکالمه‌ده ایکی قردش آره‌سنده بوبشنجی آیده جریان ایله‌مشدی.

شیمدی حکایه‌مزده دهادوغروسی تاریخمزه براقدیغمز یردن باشلایه‌بیلیرز:

اوچنجی باب

هجوم ، مدافعه

فجرك ایلك ضیالری دامن آسمانی تنویر ایدركن (تلمسان) قلعه‌سی داخلنده برتلاش حكمفرما اولویور ، برطاقم مسلح آدملر طاقم طاقم اوروج بكك دائره‌سی آلتنده‌كی میدانه تجمع ایله‌یورلردی . دائره قپوسنك ایكی‌طرفنه آغر ـ پیشتوولری ، ایری پالالری ایله‌مسلح تورك قور ـ صانلری دیزلمشلر ایدی . دكزك سرت روزكارلری ، مغرب ومشرقك كونش وكولكه‌سی آلتنده طونج رنكنه كیرمش چهره‌لر وقور ، متین اولان بو آدملر آره‌سنده الی ، قولی ، باشی ، یوزی ویا آیاغی باغلی ، یاره‌لی اولمایانلری همان پك نادر ایدی . انجق حرب آنلر ایچون مشغلهٔ دائمه اولدیغندن طونج چهره‌لرده علائم هیجانه ، مراقه بكزر بر علامت حس ایدیله‌مز ایدی . بونلرك آلت طر ـ فنده تلمسانك اصل عساكر محافظه‌سی اخذ موقع

ایله‌مش ایدیلر . قاپینك قارشوسنده ایسه درت اوزون صف تشکیل ایله‌مش اولان بدوی قوۀ معاونه‌سی دوریوردی .

بر آره‌لق هرکسك آغزنده دوران ایدن فیصلدیلر کسیلدی . بوك قاپیدن ، شیمدی هرشی‌کبی ماضی‌یه قارشمش اولان اوبرزمانکی محتشم تورك کسوه‌سی ایله ، اوروج رئیس چیقدی . کمال سکونتله عسکرینك تااورته‌سنه قدر یورودکدن صوکره آچیق ، طنیندار ، نافذ برسسله دیدی‌که :

— اولادلرم ، یولداشلرم ! بیلیرم‌سزه‌جسارت ویرمك ایچون سوز سویله‌مکه حاجت یوقدر . بودرت بش آیلق دائمی محاربه‌ده هپکز نصل آرسلان اولدیغکزی تکرار ، تکرار کوستردیکز . انجق بیلیورمیسکزکه : شیمدی بوتون ترکلرك ، بوتون عربلرك ، بوتون اسپانیوللر ایله وندیکلیلر ، ایتالیالیلر وجنوه‌لیلرك صبرسز کوزلری سزك اوستکزه ، سزك کوستردیککزیکیتلکلره چورلمش باقیور . عقلکزده طوتکزکه : خرستیانلق عالمنك صاحبقرانی اولان قوجه ایمپراطورشارلکنی ، او مغرور پادشاه بوکون حرصندن قودوریور ، اوچ

قیا پارچەسنك آرقەسنەصیغنمش سزك کبی بر آوج قهرمانك الله یولنه ، دین یولنه ، ناموس وملت یولنه کوستردیکی یکیتلکدن بیلیور ! بوبش آیده آناکزدن امدیککز سودی حلال ایتدیردیکز ، آج یاتدیکز ، چپلاق دوکوشدیکز . لکن ایشك اصل مهمی بوندن صوکره بیلیورسکز که : دشمنه برچوق دها امداد کلدی ؛ لکن نه اهمیتی وار ، اونلر یوزبیك اولسه بزینه بوقدرز و بزم وظیفەمز نهایتنه قدر دوکشمکدر ، آنك ایچون بوخصوصده مأیوس اولمغه سبب یوق . ساده شووارکه : بونلر مطلقا یقینده عمومی برهجوم یاپەجقلر ، اکر بزاولەدن برتکمز صاغ اولدیغی حالده ، بز اولوم شو قلعه قاپیسنك اشیکی اوزرنده پارچه پارچه اولمادن اول بوقورقاق ، بونامرد دشمن المزدن بش آیدر قانمزله صولادیغز ، جانمزله قورودیغمز قلعەیی آلیرلرسه دنیانك ، آخرتك الك قاره یوزلیسی اولورز ؛ اوکورولتوجی ، دمیر زرهلی اسپانیوللره باقمایك : اسلامك قلیجی دمیرلریده کسر ، شو-المدەکی قلنجله ساده بن اوزرهلرك الك قالینلرندن بلکه یکرمی دانەسنی پارەلادم . هم نەدن قورقاجغز ،

الله بزم ایله ، حق بزم ایله ، ناموس بزم ایله ! عرب قرداشلر ، اسپانیاده ، اوبورادن کوچوك بر دکزله آیرلمش اسکی اسلام مملکتنده بو اسپانیوللرك نه‌لر یاپدیغنی ، جزائرده بیله ، نه ناموسسزلقلر یاپمق ایسته‌دیکنی بیلیرسکز . اونلره اوره‌حغکز زمان بکرلری ازاله ایدیلن اسلام قزلرینی ، آتشلرده یاقیلان اختیارلری ، قادینلری ، اللری آیاقلری کسیلن ، دیللری قوپارتیلان یکیت بهادرلری کوز اوکنه کتیریکز که : الله قولکزك قوتی یکرمی مثلی ایله‌سین . برایش یاپه‌لم که : شان اولسون . یکیت اولور ، نام یشار ؛ اسلاملق مغربده باتیور ، اسلام امیرلری دین دشمنلریله برلك اولمش ، فقرای اهالی‌یی ازیور . دها نه یاشایه‌جغز ! یابو نامردلری کالدکلری یره ، کلدکلری یره دکل جهنملرك دیبنه یوزلرینك قاره‌سیله یوللاریز ؛ یابز یوزیمزك آقی ، ایمانمزك نوری ایله شهید اولور کوچر ، هیچ اولمازسه رحمت رحمانه قاوشورز .

« سوزمی بیتیرمه‌دن برشی دها سویلیه‌یم : بلکه اوفکرده اولانلر واردر ، یعنی قورقار دیمکه اوتانیرم ، دنیاده آله‌جق مرادی ، سودیکی ،

نشانلیسی اولان وار ایسه ایچمزدن چیقوب کیده بیلیر ؛ زور ایله اولوم اولماز ! وارمی اوفکرده اولان ؟ . . »

رئیسك بو سؤالنه درین برسکوت جواب ویردی ، یالکز اوسکون ایچنده جوشمش یوزکلرك بیکلرجه اولومدن اشکنجه‌دن تترمه‌دکاری حالده دین ، وطن ، ناموس سوزلرینه قارشی لرزان اولان اسلان یورکلرك اعماقندن قوپمش برایکی هچقریق ایشیدلدی . . بیاض صاچلی ، بیاض صقاللی قابا قورصانلر بیله ناصیرلی اللرینی دها کنج ومستعد تیهج اولانلر کبی کوزلرینه قالدیردیلر .
رئیس صدای طنانی ایله دوام ایتدی .

— یوق اویله‌می ؛ شیمدی چوجقلر ، الله جمله‌کزدن راضی اولسون : ینه اوالله‌ه قسم ایدرم که : بکا قالسه بو قلعه‌یی ویرمکدنسه بوتون معیتمله برابر بوراسنی جمله‌مزه مزار یاپمغه وطاش طوپراغی لشسملك اوزرینه ییغدیروب قاپیسنه « الفاتحه » یازدیرمغه قائلم . چوجقلرم ، آسلانلرم کلکز ، شمدی یمینلرمزی بردها تجدید ایده‌لم . »

عهدوقسم رسمی کوزیاشلری ایچنده ایفااولندی ؛

اوروج رئیس اوزون بويی ایله بومنظره‌یه مهیب برهیکل کبی نکران اولیوردی . صانکه طاشدن یاپلشدی . بر آره‌لق یانىه کلن اسحق رئیس :

— آغا بك آغلایورسك .

دیدی اوروج النی یوزینه قالدیردی ، فی‌الحقیقه اوپارلاق ، آتشین‌چاقر کوزلرندن کندینك‌ده‌خبری اولمایه‌رق صقالی اوزرینه ایکی مجرای سرشك ایندردی . بویوك ، تك الیله سیلدی :

اسحق دیدی ، بیلیرمیسك‌که : زواللی قردشمز الیاسك شهادتندن بری آغلامامشدم .

. . . .

شیمدی قلعه برجلری اوزرندن دشمنك حرکاتنی سیر ایتمکده اولان تورکلر قوجه اردونك برطاقم فرقه‌لره آیرلمقده ، اوته‌یه بری‌یه حرکت ایتمکده اولدیغنی کوردیلر ، هجوم ترتیباتنه کیریلیوردی . اسپانیوللر کتیردکلری طوپلرله شدید بر آتش آچدیلر . اوروج الك یوکسك برج اوزرنده دوریور ، یاننده دوران قیافتندن برعرب سرکرده‌سی اولدیغی اکلاشیلان اوزون بویلی ، قیوبرجق ، سیاه صاچلی برکنج ایله قونوشیوردی . تك الیله

وشمشك كبی سریع بر حرکتله ناکهان کنجی قولندن طوتوب یانندەکی سپرك آرقەسنه چکدی ، همان بنه اوآنده دشمن طرفندن آتیلمش بر کولله آهنك مخصوصیله کلەرك حسن بکك (عرب سر- کردەسی) دوردیغی محلی توزه دومانه قاریشدیر- دی . کنج سرکرده هنوز کندینی طوبلایەمامشدی. اوروج ایسه عادتا شطارتله وکوزلرینك ایچی لمعەلرله کولەرك اوزاقدەکی دشمنه دوغرو النی اوزاتمش باغیریوردی . . .

— یك اعلا ، یك اعلا ! خوش کلدی ، صفا کلدی !

صوکره حسن بکله دها امین بر محله چکیلدیلر، اوروج دیوردی که :

— حسن بك قورقیورم که : بودفعه بو خنزیرلرك اللرندن قورتیلەمایەجغز . خصوصیله بنی اللرینه کچیررلرسه مطلقا اولدیرەجکلردر . لکن نه دوشوندیکم بودکل ، چولق چوجق بنی اور- کودیور ، بودینسز اسپانیوللر ینه کنچ قادینلره ، باکره قزلره سرخوش صاتاشەجقلر . .

آه ، این هامون عجبا بونلری دوشونمزمی ؟

تورصان حرصندن صارارمش ایدی . .
دیشلرینك آره‌سندن برشخص مجهوله خطاب اولان « الچق ! » کلمه‌سی دوکولدی . صوکره تکرار محاطبنه دونه‌رك .
— بن اوکونلری کورمه‌یه‌جکم : لکن هر حالده روحم بیله معذب اوله‌جق . اسپانیوللر ایچری کیرمه‌مکه ، ساده عربلر کیرمکه راضی اولسه‌لر مخدرات واطفالك خاطری ایچون ، بزده چیقوب کیتمه‌مز شرطیله قلعه‌یی ویریردم . بیلیر- یورمیسك که : نه باروت وار نه کولله ؟
حسن بك مکدرانه باشنی اکدی .
اوروج — بوهجومی ایسته‌دیکم کبی پارلاق دفع ایده‌بیلیرسه‌ك ، خصوصیله یکی کلن اسپانیول معاونه- سنی ایچه ازرسه‌ك بوشرطلرمزی بلکه قولایجه قبول ایتدیره بیلیرز . باقه‌لم مولا نه‌یلر !
— نه‌یلرسه کوزل ایلر ، لکن شو فرقه‌نك حرکاتنه دقت ایدیورمیسکز ؟
بونی آرقه‌دن یاقلاشان اسحق رئیس سویله مش ایدی .
— اوت ، ظنمه قالیرسه آرقه‌مزدن هجوم

ایده‌جك . اسپانیوللرك زرهلی آلایلری ؟

صوكره دیشلرینك آره‌سندن « شوالیه‌لر ، كللكز باقه‌لم كللكز ! لكن بوكون اصلا اونوتماق اوزره اوكرنه‌جكسكز كه : كانلرك كوره‌جكلری ده واردر . ودمیر دمیره دوقونمادن یكیت یكیتی طانیماز . »

برازصوكره تورك قورصانلری اكسوه‌سنی لابس وازمیر یالیلرینك مبارزه كاه وطنه یتشدیردیكی هركول كبی بركنج باشی آچیق آلنی قانلی بربز صاریلی اولدیغی حالده رئیسه یاقلاشدی ، بورئیسك پك سودیكی برقورصان سركرده‌سی اولوب هر- زمان اك تهلكه‌لی موقعلره یتشیر ، اك صقنتیلی زمانلرده نشئه‌سنی ، امیدنی اصلا ترك ایله‌مزایدی .

یكانه قصوری یملك یمه‌سی اولوب تعیینات اقتصاداً تنصیفندن صوكره هركون لطیفه طرزنده آچلقدن شكایت ایتمكی معتاد ایتمشدی . اوروج یكی كلنه كوله‌رك :

— علمشاه رئیس ، دیوردی ، بوكون آچلقله نصلسك .

علمشاه كورسیله جواب وردی

— براقك الله عشقنه ، بش آيلق محاصره‌دن بيلمادم ، بو آچلق بنی بیلدیردی .
صوكره علاوه ايتدی :
— بن بوقانجق اسپانيوللره عمرمده تسليم اولسه‌م مطلقا آچلق سببنه اولوردم . بعضاً عادتا شهيد اوله‌جغم كليور . هم خلاص ، هم ثواب .
رئيس ، دشمن آرقه برجلره ايجه ياقلاشدی ، بوطرفدن وبزمكيلردن براز آدم آلوب كيده‌جكم بن بوعربلرك غوغاسندن برشی آكلامايوردم نه ديرسكز ؟
اوروج — ايسته‌ديكز قدر آلكز ، بن سنك فكرنده‌يم آز اولسون ، تورك اولسون .
شيمدی ايكی قهرمان قردش يالكز ايديلر .
هجوم بوتون شدت ومهابتی ايله باشلامش ايدی . اردوكاهك مترسلری ، قلعه‌نك بورجلری ايكی طرف مقتوللری ايچونده عمومی بركفنی آكديران بياض بردومان ايله ستر اولنمش ايدی . نعره‌لر ، لئولئولر ، باغرشمالر ، چليك وزرهك چكا چاكی هپسی بركرداب حالنده بربرينك ايچنده دونيوردی . بوهجومده‌كی شدتی ، مدافعه‌ده‌كی

دهشتی نه برمحررك قلمی ، نه بررسامك فرچه‌سی فجاعت و وحشت تامه‌سنی عرض ایده‌بیلیر .

قلعه‌نك خندكلرینه دوغرو هرطرفدن یورومكده اولان دشمن هرطرفدن اوستلرینه یاغان كولله وقورشونه ، بك ایلرله‌ینلری قلعه‌دن چیقان كوچوك ولكن متین مفرزه‌لره مقاومت ایده‌میه‌رك قیالره چارپوب داغیلان امواج خروشان كبی متردد ایلرله‌مه‌لر ، ناكهانی رجعتلر ، قایناشان توقفلرله مشهود اولیوردی . هجوم قطعیدن اولكی طوپ محاربه‌سی برایكی ساعت دوام ایتدی بواثناده اسپانیول زرهلیلری برمتانت وفعالیت مستثنا ایله ایلرله‌مش نسبةً اودرجه متین اولمایان آرقه بدنلرك خندكلرینی دولدیرمش ایدی . بوراده هر آن یرلر یقلیور ، توز ، دومان ، قان ایچنده اورته‌لغی قاپلایه‌رق مجروحینك ایكلتیسندن ، طوپلرك كورولتوسندن باشقه برشی ایشیدلمه‌یوردی . بردن بره آرقه برجلرده برچوق آوازهٔ حرص دهشت پیدا اولدی ؛ [۱] « الله ! الله ! » نعره‌لری

---

[۱] سن جاقو یاخود سنت یاغو ! اسكی اسپانیوللرك آوازهٔ حربیدر .

« اور! اور! » آوازه‌لری « سن جاقو! سن جاقو! » ندالرینه قاریشدی. عین زمانده کور، قالین برسدس تورکجه ودومانلر آره‌سندن:

— قورصانلر، تورکلر آرقه‌بدنلره! دشمن مردیونلرله برجلره چیقیور!

دیه باغیردی. برچوق یالین قلنجلی تورك محاربلری برکردبادمحترمی حالنده اوطرفه آتلدیلر بونلرك آره‌سنده، حتی اوك صنمنده صباحلن اوروج رئیسك قونوشدیغی بدوی رئیسی کنج حسن بك بولنیوردی. صاغ النده اندلسکاری اکری وایجه قلنجی، صول النده ینه اندلسکاری طبانجه‌سی واردی. بونلر آرقه دیوارلره یتشدکلری زمان بدنه یوزلرجه مردیونلرك دایانمش، اوستلری سراپا زرهلی اسپانیول شوالیه‌لری ایله دولمش اولدیغنی کوردیلر. هله مردیونلردن بری برجك کنارینه واصل اولمش ایدی. حسن بك هنوز برجك کنارینه کلمش ایدی‌که: جسیم‌الجثه وسراپا آهنپوش براسپانیول قلعه‌نك اوستنه اومردیوندن صچرادی. اشاغیدن اسپانیولجه « یاشا! هایدی! سن یاغو! سن یاغو! » آوازه‌لری بریانار طاغ

فورانی کبی یوکسلیوردی . قلعه‌نك اوستنه چیقان اسپانیولی تعقیب ایدن برایکنجینك النده دخی بویوك براسپانیول باندیره‌سی وار ایدی .

کنج عرب رئیس برخرص شدید ایله النده‌کی قلنجی جسیم الجثه اسپانیولك باشنه ایندیردی . لکن قلنج آغر ، قالین اوزون بویلرله مزین مغفره تصادف ایدنجه ایکی پارچه اولیویردی . قلنجك بویله قیرلماسی ودشمنك بویله قارشیسنده مهیب برطور تهاجم ایله برهیکل متانت کبی ثباتی آتشین عربی تهورندن دلی کبی ایتدیکندن صول النده‌کی طبانجه‌نك استعمالنی بیله اونوته‌رق خارق العاده برشدتله اسپانیولك اوزرینه هجوم ایتدی . اسپانیولده قلنجنك استعمالنه وقت بوله‌مادیغی ایچون حسن بکه صارلمشدی .

بوتون بوشیلر برآن ایچنده جریان ایتمش ایدی !

شیمدی عادتا برحس غیراختیاری ایله ایکی طرف دخی دورمش ، درین خندکلرك اوزرنده وقانلی بربرجك کنار مهلکنده ایکی ملت محاربه‌نك بالوکاله جنکنی ایدن بوایکی قهرمانه مانیا تیزمالانمش کبی باقیقده ایدیلر . بوغاز بوغازه مخوف برمصاوله

باشلامش ایدی . صانکه بیکلرجه محاربك کین وغرضی ، قوت وشجاعتی ، مهارتی بوایکی وجوده طوپلانمش ایدی .

همان ینه بو آنده تورکلر برطور احترامکارایله ایکی طرفه آیرلدیلر . اوروجده یالین قلنج محل وقعه‌یه یتشمش ایدی . اولا برطور تهاجم کوستردی ایسه‌ده اوده جریان ایدن وقعه‌نك طبیعتی حس ایدنجه ساکت وتماشاکر قالدی .

اسپانیول دلیقانلی حقیقةً چویك وجسور اولدیغندن حسن بکه‌بك کوزل مدافعه کوستریور ؛ چلیك کبی اولان بوکنج افریقا اسلاتی صیقیشدیدیوردی آشاغیده ؛ قلعه‌نك طیشندن اسپانیوللر « سن یاغو ! سن یاغو ! » دیه نعره‌لر آته‌رق پیشدارلری اولان قهرمانی تشویق ایدیورلردی . . .

— سن یاغو ! سن یاغو !

هیجاندن آرتق نفسنه حکم ایده‌مه‌ین اوروج :

— حسن اوغلم غیرت !

دیه باغیرمشدی . بو آجی ، نافذ سسی دویان حسن بك رئیسك موجودیتنی حس ایتدی . کندیمزی تام یأسه تسلیم ایده‌جکمز زمانلرده

بویله برصدا ، برتشویق ایله نصل بردن بره ، صوك بر حمله مهیبه اجرا ایده‌بیله‌جك صورتده کسب حیات ایتدیکمزی مختلف محیطلرده جمله‌مز تجربه ایتمشزدر . کنج عرب‌ده بویله اولدی بوتون انفعالات نفسانیه‌سنك اعصاب وعضلاتنه ویردیکی عادتدن خارج برقوتله داغ کبی اسپانیولك آیاغنی بردن کسدی وماهرانه برحرکتله اشاغیده کی درین خندکه صاورووی !

او آنده ایکی طرفدن‌ده صدای دهشت یوکسلدی . اسپانیول دوشر ایکن برقوت مأیوسانه ایله حسن بکه صارلمش ، دوشمکده اولدیغی چاه معدومیته آنی‌ده برابر چکوب کوتورمشدی ! . .

کرك ترکلر ، کرك اسپانیوللرك شاشقینلغی بر ایکی ثانیه قدر انجق دوام ایتدی ؛ مدهش برغضب وهر آغزده‌کی نعرهٔ انتقام ایله طرفین بربرینه هجوم ایتدیلر ؛ بودفعه اك اوکده وبویوك ، معلندن اسپانیول باندیره‌سنك تا یاننده حالا باشی آچیق ویاره‌سی دها نضله قانامقده اولان علمشاه رئیسك هرکول کبی شکلی کورینیوردی . صاغ الی آغر پالاسنی اسپانیولك قفاسنه شمشك کبی ایندیریر

ایکن صول الی حریفك الی ایله صارلمش اولدیغی محتشم باندیره‌نك کوندرینی مقاومت اولنمازبرقوتله چکوب آلدی .

یاریم ساعت صوکره مردیوه‌نلر قیرلمش ، اسپانیوللر سورلمش ، قلعه بدنلری قیپ قرمزی کسیلمش ایدی . اوروج اکلی قلنجنك قانلرینی سیله‌رك قلعه‌نك باشقه برنقطه‌سنه شتاب ایدرکن شیمدی جسد بیروحی قلعه خندکنده دشمن قویسیله قوجاق قوجاغه یاتان عرب رئیسنی دو- شونه‌رك « انالله . . . . . . ! » دیدی .

اوزاقده بویوك ، کنیش اوموزنده محتشم ، قوجه براسپانیا باندیره‌سی اولدیغی حالده ینه کند- یسی کبی بر قورصانله کوله‌رك برشیلر قونوشان علمشاهی کوردی . باشندن صارغی دخی چوزو- لوب دوشمش ، یوزینك برطرفی بوسبوتون قیپ قرمزی اولمشدی . یانندهکی قورصانه دیوردی‌که :

— حریف غالبا قلعه‌یی ایمپراطور جنابلرینك صاتمش ایدی . مالی کبی کیرمك ، باندیره‌سنی دیکمك ایسته‌یوردی . . بوغازندن طوتدم دیدم‌که : یولداشم ، سنك باندیره‌ك ایله بوقلعه آره‌سنده

ایکی بیك دانه اسلان عثمانلینك کوکسی وار . . .

صوکره کندیسیله قونوشه‌جق قدر وقتی اولمادیغی ایچون عجله ایله اوروج رئیس آرقه‌سندن اشارت ایده‌رك :

— بابا ؛ دیوردی ؛ غالبا نم غنیمتمی بکنمه‌دی . نه نه یاپالم یولداش ؛ یارین تعیین ایتدیکن عسکر بو قدر خدمت ایدر ! . .

. . . .

دردنجی باب

ناموسیمی ؟ حیاتیمی ؟

برصفحه‌سی تعریف ایدیلن هجوم عمومی نتیجه‌ سنده دشمن هیچ برشی قازانه‌مامش وقلعه بدنلرینك آلتنده، خندکلرده برچوق مجروح ومقتول براقه‌رق اردوکاهه چکیلمش ایدی. لکن بوعدم موفقیت محصورین ایچون اودرجه بادئ مسرت اولمایور ایدی. هجوم کوننی تعقیب ایدن ایکی کون وایکی کیجه طرفنده قلعه اوزرینه اردوکاهدن فوق العاده برشدتله کولله یاغدیریله‌رق برچوق اقسامی خراب ایدلدی. محصورلر برطرفدن دشمنه مقابله ایدیورلر، برطرفدن آچیلان کدکلری قاپامغه چالیشیورلردی.

علی الخصوص ارزاق ومهمات بیتمش، صوك هجومدن ایکی کون صوکره محافظلرك عددی برقاچیوزکیشی آزالمش ایدی. بناءً علیه اوروج رئیس احوال آتیه‌یه عائد مذاکراتده بولنمق ایچون امرای عسکریه‌یی چاغیره‌رق برمجلس عقدینه

لزوم حس ایتدی . بو مجلسده هر بری بر اردویه مدار افتخار اوله‌بیله‌جك قهرمان محاربار ، تجربه دیده عسکرلر ، پرواسز قورصانلر وارایدی . اوروج دیدی که :

— یولداشلر ، جمله‌کز بمله بر چوق غوغالرده ، دار یرلرده ، اولوملر ایچنده بولندیکز ؛ الله ایچون سویلیکز قورقق ؛ قاچمق ؛ تسلیم اولمق کبی برقحبه‌لکمی ؛ نامردلکمی کوردیکزمی ؟

هر کس « حاشا ! » دیورلردی .

— اویله‌ایسه‌شیمدی سویلیه‌جکمی دیکله‌یکز : بو خریفلر بش آلتی آیدر اوستمزه کوله‌یاغدیریورلر ؛ بزده الزدن کلن نه‌ایسه‌یاپدق ؛ یاپیورز ، یاپه‌جغز ! بو آز لغمزله ساده مدافعه ایتمه‌دك ، خروج یاپدق ؛ اردوکاهلرینی باصدق ؛ یوزلرجه‌سنی کسدك ؛ یوزلرجه‌سنی اسیر ایتدك . لاکن هر شیئك بر حدی واردر بوتاریخدن اعتباراً بونلره دورسه‌ق دورسه‌ق بر آی دها قارشی دوره‌بیله‌جکز ؛ اوزمان ایسه اولولرمزی چکنه‌یه‌رك قلعه‌یه کیره‌جك اولان بووحشیلر ؛ بوقحبه‌لر حرصلرندن چوجقلره قادینلره هر یرده یاپدقلری هر شیئی یاپه‌جقلردر .

اگر ایسترسه‌کز شیمدی اسپانیوللر شهره گیرمه‌مك اوزره تسلیم اوله‌رق اهالی‌یی قورتاره‌لم . دقت ایدك یولداشلر ! بن جانمزی قورتاره‌لم دیمه‌یورم ؛ ذاتاً بن قورتاره‌مام . اسپانیوللر بنی اللرینه گچیرنجه صاغ براقه‌جق قدر اشك دگلدرلر ، آنلرك بنم جانمی آلمق ایچون عهدی ، یمینی واردر ! فکرم ساده سزك رأیکزی صورمقدر . ایستر ایسه‌کز شیمدی تلمه قپولرینی آچه‌لم ؛ بزم اون مثلمز اولان دشمنك ایچنه داله‌رق بره قدر شهید اوله‌لم . ایستر ایسه‌کز مدافعه ایده‌لم . لکن نصل اولسه نهایتده دیدیکم تهلکه موجود اولدیغندن اهالی‌یه قطعیاً تعرض ایدلمه‌مك و بزم سلاحلرمزایله جزایره کیتمه‌مزه مساعده اولنمق اوزره تسلیم اوله‌ق واوجمزی صوکره آلسه‌ق نصل اولور ؟ ایشته سزه برقاچ درلو طریق حرکت ؛ دوشونکز ؛ مشاوره ایلیکز هانکیسنی قبول ایده‌جکسکز !

اختیارلر هنوز جواب ویرمه‌مشلردی . ایکی دلیقانلی فیرلادی . بونلردن بری علمشاه رئیس ایدی دیورلردی که :

— بابا ! قلعه ویرملك برشی دکل ؛ طاشدن

طوپراقدن نه اولور ؛ لکن اوجنده ناموس وار ! ناموسـمزی پایمال ایتمکدنسه کمال شرفله اولمك بیك قات آعلادر !

بو سوزلر حاضر اولانلرك حیاتنه مهیب بر فوران ویرمش اولدیغندن هرکس بر حس ویك آواز باغیردیلر !

های ؛ های ! تسلیم اولمایه‌جغز ؛ اولوم وار دونوم یوق !

اوروج آز قالدی بردفعه دها آغلایه‌جق ایدی . چولوق چوجق اندیشه‌سی ایله بوموشایان قابی بر آنده دمیر کسیلدی ؛ موقعنك هیجاننك سوائقنه تسلیم نفس ایتدی :

پك اعلا ؛ یولداشلار ! مادام سوزمز بر ؛ اوزمز بردر ؛ قارشی دوروروز ؛ اللهك تقدیری یرینی بولسون . وجودمزدن صوك نفس چیقنجه‌یه قدر ، دشمنك آیاغی قانلی سینه‌لرمزه باصمایجه قلعه دشمنك اولمایه‌جق !

بعده اللرینی قالدیردی ؛ متین دوداقلرك آره‌سندن قلبی بردعا اوقودی .

هرکس کوزنده سرشك هیجان ؛ کوکلنده

آتش حمیت اولدیغی حالده مجلس اوطه‌سندن چیقدی . آرتق صوك نفسه قدر بوقاووروق افریقا قیالرینی، آنك آرقه‌سنه التجا ایتمش ناموس وشانی مدافعه ایده‌جكلری ایدی .

محاصره وضییق برشدت متزایده ایله دوام ایدیور ، مخوف هجوملر ، دهشتلی مدافعه‌لر وقوعه كلیوردی . ایكی طرفدن‌ده كوستریلن قهرمانلقلر حقیقةً بربشریتك تاریخ شجاعتنی دولدیره‌جق درجه‌ده پارلاق ، چوق ایدی .

وقتاكه : محاصره‌نك آلتنجی آیی حلول ایتدی : اسپانیا قوماندانی مارکی‌دوغومارس ایله ابن هامون مردانه برضربه ایله اوستلرینه چوكمش اولان عار مغلوبیت بولوطلرینی پارچه‌لامق ، متهور ، انتقامجی ایمپراطوره بوش دورمدیغنی آكلاتمق ایچون فرقه‌لرینك اوكنه‌كچه‌رك وبویوك برشجاعت ابراز ایلیه‌رك آرتق طوپ كولله‌لرینه‌مقاومت ایده‌مه‌مكه باشلامش اولان برجلرك آلتنه صوقولدیلر یا اولمك ویا غالب كلمك مقصدیله غایت عنودانه برهجوم اجرا ایتدیلر .

قلعه بوهجوم اثناسنده حقیقةً تحت تهلكه‌یه

کیرمش ایدی . حتی ایکی کدکدن اسپانیوللر ایله عربلر ایچری کیرمش بر ایکی برجده ابن هامون ایله مارکی دوغومارسـك سنجاقلری دالغه‌لانمش ایدی . فقط اوروج مقتنده بشیوز سچمه قهرمان اولدیغی حالده صقالی ، البسه‌سی قانلره بویانمش ویالین قلیجی النده هر مهالك نقطه‌یه یتیشه‌رك و بوتون سرکرده‌لر مقتلرینك صفلرنده برر نفر کبی حرب ایده‌رك چالیشماسی سایه‌سنده دشمن رجعته اجبار و قلعه تخلیص ایدیله بیلدی . بو ملحمهٔ مدهشه‌ده اوچ مشهور رئیس ایله آلینور بهادر شهید اولدیلر . دشمنك تلفاتی بومقدارك بش آلتی مثلی ایسه‌ده کثرتلرینه نظراً هیچ اهمیتی یوق ایدی . اسحق رئیس ده اوموزندن یاره‌لی ایدی .

اون بش کون دها کچدی . امر مدافعه جداً محال اولدی . نهایت امرا بعد المشاوره قلعه‌یی تسلیمه قرار ویردیلر . اهالی‌یه قطعیاً تجاوز ایدلمه‌مك ، محافظلرك بوتون اشیا واسلحه‌لری ایله جزایره مرورینه ممانعت اولنمامق شرائط اساسیه‌دن ایدی .

۹۲٤ سنهٔ هجرتی تشرین اولنك اون بشنجی

کونی بو شانلی فرقه درین بر کدرله ازلمش اولدقلری حالده معزز سلاح ارقه‌داشلرینك درتده اوچنی مدافعه‌سی اوغرنده قانلر ایچنده ترك ایله‌دکلری بو خاطره‌دار قلعه‌دن چیقمقده ایدیلر !

بو وقعه طالعك شجاعت ولیاقت ایله الیم ، خون آلود بر استهزاسی ایدی ! آلتی آیدر کندیلرینه اولوم دوغورمش ، کندیلرینی اولومله قوشاتمش ؛ قردشی قردشدن باباپی اوغلدن آییرمش اولان بو مشئوم فلاکت اوجاغنی ؛ کندیلرینه قارشی یابانجی ؛ مرحمتسز افریقانك بر قاوروق قیالرینی آنلر غریب بر حسله سومش ؛ بنمسه‌مش ایدیلر . فلاکت و سویلنلرك اولومی خاطره‌سی آنلری بورایه باغلامش ایدی . آلتی آیدر بر اقشام بیله قارنلرینی لایقیله دویوره‌مامش اولان بو مشبوع خون طوپراغی وطنلری ایمش کبی ؛ صانکه آیدین ساحللرینك عطر آکین اغاچلرله ؛ چیچکلرله سولی سواحلی کبی سومشلردی . ایچنده یاره‌سز بر نفر بیله قالمامش اولان بو قافلهٔ بهادران بویوك بر ملتك وطندن طرد ایدیلن صوك قافلهٔ قضازده‌سی کبی شیمدی‌سسسز ، مشحون

الم وماتم دوران تلمسان سوقاقلرندن کچر ایکن آرقه‌لرینه باقمغه جسارت ایده‌مه‌یورلردی . علمشاه رئیسك مهیب اندامی چوکمش کبی ایدی . کاه برفوران مدهشله جوشیور ، کاه چاره‌سزلکك آلتنده ازیلیوردی ،

— بو کوزه‌لم قلعه ، دیوردی ، بونامردلره ویریلیرمی ؟ ایچنده بوقدر شهیدمز ، یولداشمز یاتیور ! . .

بویله دیرکن کوزلری صولانیور ، هجوم ایدن کوزیاشلری آره‌سنده اوبرجلرك اوزرنده سینه‌لرنده برچوق قانلی یاره‌لر ایله دوشوب قالمش پدر کبی سودیکی اختیار محاربلرك ، قردشدن فضله سودیکی یکیت ، کنج یولداشلرك صولغون و محزون خیاللرینی کوریوردی . آنلر یاتدقلری یردن — که براز صوکره اسپانیانك مغرور محاربلری چیکنه‌یه‌جك ایدی — ستمکارانه نظرلرله اکا باقیورلر ، کویا :

— بویله‌می اوله‌جقدی ، دیورلردی ، بویله‌می ؟ بزی بویله غربت ایللرده براقوب ، مزارلرمزی دشمن ایاغی آلتنده چکنتمك ایچونمی کیتردیکز ؛ اولومده برابر ، دونومده برابر دکلمی

ایدك ؟ نرده سلاحلرمزك اوزرینه ایتدیکمز یمینلر ؛ یا بزی براقایکز ، یاخود طوپراقلرمزیده چوق اوزاقده قالان وطنك حاك پاکنه ، اوراده تنها ، لاقید واوزون کیجه‌لرده بزی دونه‌جك دیه بکله‌ین اختیار آنالرمزك ، بابالرمزك یاننه کوتورکز ! . .

دیورلردی . قهرمان دلیقانلی عادتا برقاج دفعه دورالادی ؛ بم بیاض برچهره وپارلامش کوزلرله کندیسنی زورلایانلره قارشی فنا فنا باقه‌رق :

— براقکز بنی ، دیوردی ، کیتمه‌یه‌جکم ؛ تورکك مزارینی ، یولداشلرمزك قانی اسپانیول نامردلری ، چپلاق سرسریلر چیکنه‌یه‌جك . بن اولمك ایسته‌یورم سزه‌نه ؟ شورایه باق ، ایشته اواسلان محمد رئیس کوکسنه اوران برکولله ایله شورایه دوشمش ایدی ، اوت تام اورایه ، قوشدم اوبلالی وقتده صرتمه یوکلندم ، اولمز صانیوردم حالبوکه : چوقدن جنته اوچمش ؛ دها ایلریده بم مرد قردشم ؛ یولداشم سلیمان دوشمشدی . . آنیده ایلری‌یه کومدك ؛ طوپراغی دها قورومادی ؛ دمیر قلبی دها اریمه‌دی . براقك بنی ! . . .

علمشاهی یوله کتیرمك ایچون برقاج دفعه او-

روجك مداخله‌سنه لزوم كورلمشدی . كنج آدم یالكز انك هركسی مانیاتیزمه ایدن نظرلری ؛ آلتنده ایكن ؛ آنی دیكرلرینی عصیان ایله‌یه‌مه‌یوردی . . .

زواللی علمشاه ! بیلمه‌یوردی كه : ذاتاً قاره طالع آنلری بو مشئوم طوپراقدن چیقارمامق ایچون دمیر الینی اوزاتمشدی وعقلنه كله‌یوردی كه : شورا-ده صاغ قالانلرده بك آز صوكره مزارسز ؛ كفنسز ، خون آلود وجامد اوزانوب قاله‌جقلردر !

اوروج تپه‌دن طیرناغه قدر مسلح فرقه‌سی ایله دشمن عسكرینك آره‌سندن كچر ایكن بر مدتنده‌كی یدی سكز یوزه بالغ اوله‌بیلن فرقه‌سنه ؛ برده عدونك لشكر مرعسنه باقدی . كوزلرنده برلمعهٔ غرور پارلادی . یاننده صامت وجانسز یو-روین علمشاهه دیدی كه :

— آرتق كدركی براقده شو منظره‌یه باق ؟ آلتیوز یكیت بوقدر بیك كیشینك آره‌سندن نصل بی‌پروا كچیور . ایشته یكیتلكك سلطنتی ! شیمدی بوخریفلر غالبی صاییلیر . قلعه‌كه كلنجه ایی بیل كه ، آنی ینه آله‌جغز !

بو اثناده فرقه‌نك دیكر باشنده فنا برعربده چیقمش ایدی . برتورك قوشه قوشه كلدی :

— بابا ، دیدی ، بو اسپانیوللر دوه‌لرمزی چویریدیلر ، برشیلر سویله‌یورلر ، سلاحلرمزی آلمق ایسته‌یورلر ، ویرمه‌دك ، عربده ایده‌جكز ، بونه دیمك ؟

بونی دیكر برخبر دها تعقیب ایتدی :

— رئیس ، اسپانیوللر زورله بزم اللرمزی باغلامق ایسته‌یورلر . .

اوروج قاشلرینی چاتدی « بونه دیمك ؟ » سؤالنی اوده تكرار ایتدی . علمشاه‌النی قلنجنك اوزرینه قویه‌رق قبضه‌سنی قیره‌جق كبی صقدی .

خبرلر پك دوغری ایدی . عهده وفایی اصلا بیلمه‌ین اسپانیوللر تورك‌لری هله بابا اوروجی اصلا براقمق فكرنده دكل ایدیلر ، اویمینلر ، انجیل اوزرینه ویریلن سوزلر آنلرجه ساده برخیله حربیه دیمك ایدی .

اوروج وجودنده‌كی بوتون قان بینه هجوم ایتمش اولدیغی حالده قلعه‌نك اوزاقده دوران آچیق قاپیسی ایله كندیلری آره‌سنده‌كی مسافه‌یی

سریع آلیشقین بر نظرله اولچدی وناکهانی ایلری یه آتیله‌رق ینه اوطنان ودائما حربك کورولتوسنه غالب سس ایله‌باغیردی :

— یولداشلر ، قانجقلق هپکز قلعه‌یه !

کوچوك اردو عادتا بر حرکت میخانیکیه ایله سلاحه‌داوراندی واوکارینه کچمك ایسته‌ین شاشقین اسپانیول آلایلری آره‌سندن دشمن لاشه‌لری ایله مستور کنیش برجاده آچه آچه قلعه قپوسنه یتشدی . صوك تورالرده آرقه‌سندن کلن اسپانیوله صوك ضربه‌سنی اوروب ایچری کیرنجه بویوك قاپیلر اسپانیوللرك یوزینه ماتم انکیز وتهدیدکار برانین ایله قاپانیوردی !

بشنجی باب

صوك لوحه

اوروج رئیس طاقنك قلعه‌دن چیقماسی اوزرینه ایچری‌یه قلعه‌یی ، تسلیم آلمق اوزره بشیوز قدر دشمن عسکری کیرمشدی ؛ بونلر تکرار بویله برصورت مدهشه وسرعت عجیبه ایله رئیسك قلعه‌یه صاحب اولدیغنی کورنجه کمال دهشتله مدافعه‌یه داوراندیلر ایسه‌ده او آنده یاریسی اتلاف ، یاریسی اسیر ایدیلیویردی .

علمشاه یاره وبره ایچنده وهنوز قلنجی قیننه قویمامش اولدیغی حالده اوروج رئیس ایله اطرافنده متفکرانه دوران رؤسانك یاننه کانجه برنشئه شویله دیوردی :

— هاه شویله ، بن بیلدیکم ، قلعه بویله ویریلیر ! قورقاقلر محاربه‌ده زورله آلدیغم اسپانیول باندیره‌سنی بیله کوتورمه‌مه مساعده ایتمه‌مشلردی ، صوکره قانلی قلنجنك آغزینی تا اوزاقده

کورینن اسپانیوللره دوغروچویروب د ـ الالایه‌رق باغیردی :

— آل سکا باندیرا ، آل سکا قلعه ! نصل ایمی شیمدی !

دشمن تورکلری نصل اولسه اله کچیره‌جکنی بیلدیکندن هجومه‌قالقیشمادی . حزنلی غملی براقشامده حلول ایتمش ایدی .

صباحه قدر برتدبیره مراجعت ایدلمزسه یارین اسارت ، هم بلاشرط اسارت محقق اولدیغندن علمشاهك ذوق وشوق طفلانه‌سنه رغماً کیجه قلعه‌نك ظلمتدن بالاستفاده ترکنه قرار ویردی . ساعت درت‌راده‌لرنده کوچوك فرقه بوتون اموال واشیاسی ، خسته ومجروحی ایله قلعه‌دن چیقمش وقطع مسافه‌یه باشلامش ایدی . صباحه قدر سرعت ممکنه ایله یورونمش ایدی . کونش دوغار ایکن قافله مجاهدین یوکسك بربایردن اشاغی اینیوردی . بردن بره اسحق رئیس برصدای حیرتله آرقه‌لرینی کوستردی . ابن هامون عرب سواریلری کمال سرعتله کندیلرینی تعقیب ایتمکده ایدیلر .

اسحق — نه یاپه‌جغز

اوروج — دوكوشه‌جكز ، بر كيشى قالنجه‌يه قدر . . .

عثمشاه كوپوريوردى .

— كلسينلر باقه‌لم كلسينلر ؛ ذاتاً ايسته‌ديكم كبى اوجمى آله‌مامشدم . اسحق الك اعتداللى كورينيوردى : امـوالدن قيمتدار اولانى پارچه پارچه ترك ايتملك وبعضلرى ياغما ايله دوچار تأخر ايله‌مك فكرينى ايلرى سوروبوردى .

اوروج اكا يواشجه :

— نه فائده‌سى وار ، اللهك ديديكى اولور .

اسحق — آغابك ، الله اولابوتون وسائطك قوللانلماسنى ، صوكره توكلى امر ايدر .

اموالك بويوك برقسمى اورادە ترك ايدلدى . فرقه شيمدى‌دها بويوك‌برسرعتله يول آليوردى . فى‌الحقيقه عساكر منتظمه اولمايان معقبلر اشيانك باشنده حيلى مدت توقف ايديورلردى يومانوره برقاچ دفعه دها تكرار اولندى . لكن ساعت دوقوزه دوغرو آرتق الده‌برشى قالمامش قورقنج وقعه‌نك مقدمه‌سى كوريلمكه باشلامشدى .

ساعت اون بره دوغرو ايكى دشمن همان

قارشیلاشمه حالنده ایدیلر . اوروج هیچ برشی اولمامش کبی ، متین ومعتدل النده بویوك قلنجیله میتنك اوکنده دوردی ، کوچوك لاکن شانلی فرقه بویابانجی و واسیع چولده ، بعیدومبهم افقلر آره‌سنده ودرین برسکون ایچنده رئیسلرینك صوك سوزلرینه وقف صماخ ایتدیلر :

— یولداشلر ! کون آقشاملیدر ! هرشیئك برنهایتی وار . ایشته آرتق شهیدلك وقتی کلدی چاتدی . سوزنده دورمایان بوقاری مشربلی دشمنه تسلیم اولمق البت عقلمزه کلمز . بن صوکنه قدر دوکوشه‌جکم . غازیلر ! دها دوغروسی شهیدلر ! الله ایله عهد اولسون که : کیمسه تسلیم اولمایه‌جق ، هیچ بریمز جان قورقوسنی عقلمزه کتیرمه‌یه‌جکز . یاره‌لرمزك آجیسنه باقمایه‌جغز ، بردشمن دها اولدورمکه چالیشه‌جغز . هپمز ذاتاً ایدستلی یز . شیمدی حلاللاشه‌لم !

ایشته بوزمان اك متین یورکلر ؛ اك ظالم طبیعتلربیله اشكریز اولدی . هرکس بربرینه صارلدی . اسحق رئیس آشکار آغلایوردی . بویوك قردشنی ، عائله‌نك عادتا باباسی وهپسنك

حربده صلحده استادی اولان قهرمان اوروجی
صوك دفعه قوجاغنده صیقار ایكن یواشجه
دیدی كه :

— كندیمه آجیمایورم ، سكا آجیورم .
امته ، اسلامه لازم ایدك . اوروج رئیس بوسوزه
سادهجه :

— حضر !

كلمه‌سی ایله جواب ویرمش ایدی .

اوزمان هر ایكیسیده جزائرك بر كوشه‌سنده
دشمنله اوغراشان وشیمدی ایكی آغا بكسنك
نصل برحالده بولندیغندن بیخبر قالمش اولان .
كوچوك قردشلری حضری ؛ درت قردشك
دشمن قلنجندن آرته قالان بوصو كنجینی بر
آن ایچون كورور كبی اولدیلر ومستقبلده بوتون
آوروپادن قردشلرینك قاننی آلمق ایچون جنكلشیر
خیال ایتدیلر !

. . . .

شیمدی محاصمین ایكی موج عقور كبی بر برینه
هجوم ایتمشلردی . مركزده آجی ، فاجع ، عالی
ومدهش برقایناشما واردی ! بوتون خطوط خارجیه

اورایه دوغرو یوارلانیور ، اورایه ییغیلیور ، صوکره اونقطه‌نك آلتی بوش ، غیای عدم ایمش کبی انحلال ایدیوردی . فریاد ، ولوله ، اسم جلال ، اور ! اور آوازه‌لری قانلی ، دلینمش کوکسلردن چیقوب برکردباد مدهش حالنده مرکزك اطرافنده دونمکده ایدی . اومرکز بعضاً بردن بره دالغه‌لانیور ، بویوك ، مهیب قان قرمزی البسه‌لی ، تك قوللی بربهادرك قسم علیاسی یوکسلیور ، مدهش بر ضربه ، تك ، قرمزی البسه‌لی ، اوزون بر قولك صاللادیغی آغر وقطعی برقلنجك ضربه‌سی کوریلیوردی ! آنك یاننده علمشاهك ینه چپلاق قالمش سرمتینی یوکسلوب آلچالیور ؛ بوایکی مهیب آدم مرکز حربی کندیلری ایله برابر نقل ایدیورلردی . علمشاهك کور سسی بعضاً ایشیدیلردی . دلی کبی ، قودورمش کبی دوکوشورکن . هرضربه‌سنه شوکلمه‌لری تردیف ایدیوردی :

— آل سکا قلعه !

یاریم ساعت صوکره توزکلردن اوشانلی قافله‌دن ایاقده برتك نفر بیله یوق ایدی . . . اوروج ایله علمشاه بربرینك یقیننده اطرافلرنده نعشلردن

بر دائره ایله آرقه‌سی اوستی ، دوشوب قالمشلر-
دی ! . . . .

کونش بوسبوتون غروب ایتمشدی :

افریقانك بایغن کونشی افقده تترر واغلار ایکن ، او نهایتسز قوم صحرالرینك اورته‌سنده قورقنج بابا اوروج سینه‌سی پارچه‌لانمش اوزون صقالی ، یوزی خون آل شهادتله مزین اولدیغی حالده قهرمان اوغللرینك آرسلان یولداشلرینك آره‌سنده حالا یاتیور ! . . . . [۱]

. . . .

علی رضا سیفی
۱۳۱۳ هکبه‌لی

---

[۱] خیرالدین بارباروس وقعه‌یی خبر آلنجه صوك درجه مکدر اولمش وتاریخلرده کوریله‌جکی کبی شویله باغیرمشدی : « آه ، بوتون فرنکستانی قانجدن کچیرسه‌م قردشلرمك . یولداشلریمك انتقامنی آله‌مام .